

Valószínűségszámítás és Matematikai Statisztika

IV.-VI. óra

Miskolc, 2025.

IV. óra

Valószínűségi változók (diszkrét eset), Várható érték és szórásnégyzet

1.Valószínűségi változók (diszkrét eset)

Valószínűségi változók

Valószínűségi változók

Legyen $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy Kolmogorov-féle valószínűségi mező. Egy $\xi : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ függvényt **valószínűségi változónak** nevezünk, ha

$$(\xi < x) \doteq \{\omega \in \Omega \mid \xi(\omega) < x\} \in \mathcal{F} \quad (x \in \mathbb{R}),$$

azaz a ξ nívóhalmazai események.

Valószínűségi változók

Legyen $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy Kolmogorov-féle valószínűségi mező. Egy $\xi : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ függvényt **valószínűségi változónak** nevezünk, ha

$$(\xi < x) \doteq \{\omega \in \Omega \mid \xi(\omega) < x\} \in \mathcal{F} \quad (x \in \mathbb{R}),$$

azaz a ξ nívóhalmazai események.

Érdemes megjegyezni, hogyha ξ tetszőleges valószínűségi változó, akkor

$$(\xi = x) \doteq \{\omega \in \Omega \mid \xi(\omega) = x\} \in \mathcal{F}$$

tetszőleges $x \in \mathbb{R}$ esetén.

Valószínűségi változó eloszlásfüggvénye

Valószínűségi változó eloszlásfüggvénye

Legyen ξ egy tetszőleges valószínűségi változó. Az $\mathbb{F}_\xi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$

$$\mathbb{F}_\xi(x) \doteq \mathbb{P}(\xi < x) \quad (x \in \mathbb{R})$$

módon definiált függvényt a ξ valószínűségi változó **eloszlásfüggvényének** nevezzük.

Az eloszlásfüggvény tulajdonságai

Az eloszlásfüggvény tulajdonságai

Az $\mathbb{F}_\xi$ eloszlásfüggvény

Az eloszlásfüggvény tulajdonságai

Az $\mathbb{F}_\xi$ eloszlásfüggvény

- 1 Monoton növekvő;

Az eloszlásfüggvény tulajdonságai

Az $\mathbb{F}_\xi$ eloszlásfüggvény

- 1 Monoton növekvő;
- 2 Balról folytonos;

Az eloszlásfüggvény tulajdonságai

Az $\mathbb{F}_\xi$ eloszlásfüggvény

- 1 Monoton növekvő;
- 2 Balról folytonos;
- 3 $\lim_{x \rightarrow -\infty} \mathbb{F}_\xi(x) = 0, \quad \lim_{x \rightarrow +\infty} \mathbb{F}_\xi(x) = 1.$

A valószínűségi változók fajtái

A valószínűségi változók fajtái

A valószínűségi változóknek három fajtája van:

A valószínűségi változók fajtái

A valószínűségi változóknek három fajtája van:

- 1 Diszkrét;

A valószínűségi változók fajtái

A valószínűségi változóknak három fajtája van:

- 1 Diszkrét;
- 2 Folytonos;

A valószínűségi változók fajtái

A valószínűségi változóknak három fajtája van:

- 1 Diszkrét;
- 2 Folytonos;
- 3 Egyéb;

2. Diszkrét valószínűségi változó

Diszkrét valószínűségi változó

Diszkrét valószínűségi változó

- Azt mondjuk, hogy egy ξ **valószínűségi változó diszkrét**, ha értékkészlete megszámlálható.

Diszkrét valószínűségi változó

- Azt mondjuk, hogy egy ξ **valószínűségi változó diszkrét**, ha értékkészlete megszámlálható.
- Egy ξ diszkrét valószínűségi változó értékkészletét

$$\mathbb{R}_\xi \doteq \{x_1, x_2, \dots\}$$

módon jelöljük.

Diszkrét valószínűségi változó

- Azt mondjuk, hogy egy ξ **valószínűségi változó diszkrét**, ha értékészlete megszámlálható.
- Egy ξ diszkrét valószínűségi változó értékészletét

$$\mathbb{R}_\xi \doteq \{x_1, x_2, \dots\}$$

módon jelöljük.

- Ha ξ egy diszkrét valószínűségi változó, akkor a

$$p_1 \doteq \mathbb{P}(\xi = x_1), \quad p_2 \doteq \mathbb{P}(\xi = x_2), \quad , \dots$$

valós számsorozatot a ξ valószínűségi változó **eloszlásának** a nevezzük.

Diszkrét valószínűségi változó eloszlásának a tulajdonságai

Diszkrét valószínűségi változó eloszlásának a tulajdonságai

- 1 $p_i \geq 0$ minden $i = 1, 2, \dots$ esetén;

Diszkrét valószínűségi változó eloszlásának a tulajdonságai

- 1 $p_i \geq 0$ minden $i = 1, 2, \dots$ esetén;
- 2 $\sum_i p_i = 1$.

Diszkrét valószínűségi változó eloszlásának a tulajdonságai

- 1 $p_i \geq 0$ minden $i = 1, 2, \dots$ esetén;
- 2 $\sum_i p_i = 1$.

Azaz minden diszkrét valószínűségi változó eloszlása nemnegatív, 1 összegű valós számok véges, vagy végtelen sorozata.

3. Diszkrét valószínűségi változó várható értéke

Diszkrét valószínűségi változó várható értéke

Diszkrét valószínűségi változó várható értéke

A ξ diszkrét valószínűségi változó várható értékének az

Diszkrét valószínűségi változó várható értéke

A ξ diszkrét valószínűségi változó várható értékének az

$$\mathbb{E}(\xi) \doteq \sum_i x_i p_i = \sum_i x_i \mathbb{P}(\xi = x_i)$$

Diszkrét valószínűségi változó várható értéke

A ξ diszkrét valószínűségi változó várható értékének az

$$\mathbb{E}(\xi) \doteq \sum_i x_i p_i = \sum_i x_i \mathbb{P}(\xi = x_i)$$

módon definiált valós számot nevezünk, amennyiben a definícióban szereplő numerikus sor abszolút konvergens.

A várható értéke tulajdonságai

A várható értéke tulajdonságai

Legyenek ξ , η valószínűségi változók; c egy valós szám. A várható érték a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

A várható értéke tulajdonságai

Legyenek ξ , η valószínűségi változók; c egy valós szám. A várható érték a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

- 1 **Additív**, azaz $\mathbb{E}(\xi + \eta) = \mathbb{E}(\xi) + \mathbb{E}(\eta)$;

A várható értéke tulajdonságai

Legyenek ξ , η valószínűségi változók; c egy valós szám. A várható érték a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

- 1 **Additív**, azaz $\mathbb{E}(\xi + \eta) = \mathbb{E}(\xi) + \mathbb{E}(\eta)$;
- 2 **Homogén**, azaz $\mathbb{E}(c\xi) = c\mathbb{E}(\xi)$;

A várható értéke tulajdonságai

Legyenek ξ , η valószínűségi változók; c egy valós szám. A várható érték a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

- 1 **Additív**, azaz $\mathbb{E}(\xi + \eta) = \mathbb{E}(\xi) + \mathbb{E}(\eta)$;
- 2 **Homogén**, azaz $\mathbb{E}(c\xi) = c\mathbb{E}(\xi)$;
- 3 **Eltolással kapcsolatos tulajdonság**: $\mathbb{E}(\xi + c) = \mathbb{E}(\xi) + c$.

A transzformációs szabály diszkrét valószínűségi változó esetén

A transzformációs szabály diszkrét valószínűségi változó esetén

Legyen ξ egy olyan diszkrét valószínűségi változó, amelynek van várható értéke, $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egy ("elég jó") függvény. Ekkor a $g(\xi)$ valószínűségi változó várható értéke

A transzformációs szabály diszkrét valószínűségi változó esetén

Legyen ξ egy olyan diszkrét valószínűségi változó, amelynek van várható értéke, $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egy ("elég jó") függvény. Ekkor a $g(\xi)$ valószínűségi változó várható értéke

$$\mathbb{E}(g(\xi)) = \sum_i g(x_i) p_i.$$

módon számolható.

A transzformációs szabály diszkrét valószínűségi változó esetén

Legyen ξ egy olyan diszkrét valószínűségi változó, amelynek van várható értéke, $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egy ("elég jó") függvény. Ekkor a $g(\xi)$ valószínűségi változó várható értéke

$$\mathbb{E}(g(\xi)) = \sum_i g(x_i) p_i.$$

módon számolható.

A transzformációs formula azt fejezi ki, hogy a $g(\xi)$ várható értékének a kiszámolásához nem kell meghatároznunk a $g(\xi)$ valószínűségi változó eloszlását, az $\mathbb{E}(g(\xi))$ a ξ eloszlása alapján közvetlenül számolható.

4. Valószínűségi változó szórásnégyzete

Valószínűségi változó szórásnégyzete

Valószínűségi változó szórásnégyzete

A ξ valószínűségi változó

Valószínűségi változó szórásnégyzete

A ξ valószínűségi változó

- szórásnégyzetének a

$$\mathbb{D}^2(\xi) \doteq \mathbb{E}(\xi - \mathbb{E}(\xi))^2$$

módon definiált valós számot nevezük, amennyiben a definícióban szereplő numerikus sor abszolút konvergens.

Valószínűségi változó szórásnégyzete

A ξ valószínűségi változó

- szórásnégyzetének a

$$\mathbb{D}^2(\xi) \doteq \mathbb{E}(\xi - \mathbb{E}(\xi))^2$$

módon definiált valós számot nevezük, amennyiben a definícióban szereplő numerikus sor abszolút konvergens.

- **A szórásnégyzet kiszámítása:**

$$\mathbb{D}^2(\xi) \doteq \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2.$$

Valószínűségi változó szórásnégyzete

A ξ valószínűségi változó

- szórásnégyzetének a

$$\mathbb{D}^2(\xi) \doteq \mathbb{E}(\xi - \mathbb{E}(\xi))^2$$

módon definiált valós számot nevezük, amennyiben a definícióban szereplő numerikus sor abszolút konvergens.

- **A szórásnégyzet kiszámítása:**

$$\mathbb{D}^2(\xi) \doteq \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2.$$

- Az $\mathbb{E}(\xi^2)$ számot a ξ valószínűségi változó **második momentumának** nevezük. Az $\mathbb{E}(\xi^2)$ diszkrét esetben például a transzformációs szabály alapján $\mathbb{E}(\xi^2) = \sum_i x_i^2 p_i$ módon számolható (legalábbis diszkrét esetben).

Valószínűségi változó szórása

Valószínűségi változó szórása

A ξ valószínűségi változó

- Ha ξ egy olyan valószínűségi változó, amelynek van szórásnégyzete, akkor a

$$\mathbb{D}(\xi) \doteq \sqrt{\mathbb{D}^2(\xi)}$$

módon definiált számot a ξ valószínűségi változó **szórásának** nevezzük.

A szórásnégyzet tulajdonságai

A szórásnégyzet tulajdonságai

A szórásnégyzet

A szórásnégyzet tulajdonságai

A szórásnégyzet

- 1 Négyzetesen homogén, azaz $\mathbb{D}^2(c\xi) = c^2\mathbb{D}^2(\xi)$;

A szórásnégyzet tulajdonságai

A szórásnégyzet

- 1 **Négyzetesen homogén**, azaz $\mathbb{D}^2(c\xi) = c^2\mathbb{D}^2(\xi)$;
- 2 **Transzláció invariáns**, azaz $\mathbb{D}^2(\xi + c) = \mathbb{D}^2(\xi)$.

Szórásnégyzet és additivitás

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

- tehát a szórásnégyzet csak akkor additív, ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$.

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

- tehát a szórásnégyzet csak akkor additív, ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$.
- A $\text{cov}(\xi_1, \xi_2)$ mennyiséget a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **kovarianciájának** nevezzük.

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

- tehát a szórásnégyzet csak akkor additív, ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$.
- A $\text{cov}(\xi_1, \xi_2)$ mennyiséget a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **kovarianciájának** nevezzük.
- Ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$, akkor azt mondjuk, hogy a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **korrelálatlanok**.

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

- tehát a szórásnégyzet csak akkor additív, ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$.
- A $\text{cov}(\xi_1, \xi_2)$ mennyiséget a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **kovarianciájának** nevezzük.
- Ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$, akkor azt mondjuk, hogy a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **korrelálatlanok**.
- Valószínűségi változók kovarianciája

$$\text{cov}(\xi_1, \xi_2) \doteq \mathbb{E}((\xi_1 - \mathbb{E}(\xi_1))(\xi_2 - \mathbb{E}(\xi_2)))$$

módon van definiálva.

Szórásnégyzet és additivitás

- Ha ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók, akkor

$$\mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2) = \mathbb{D}^2(\xi_1) + 2\text{cov}(\xi_1, \xi_2) + \mathbb{D}^2(\xi_2),$$

- tehát a szórásnégyzet csak akkor additív, ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$.
- A $\text{cov}(\xi_1, \xi_2)$ mennyiséget a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **kovarianciájának** nevezzük.
- Ha $\text{cov}(\xi_1, \xi_2) = 0$, akkor azt mondjuk, hogy a ξ_1 és ξ_2 valószínűségi változók **korrelálatlanok**.
- Valószínűségi változók kovarianciája

$$\text{cov}(\xi_1, \xi_2) \doteq \mathbb{E}((\xi_1 - \mathbb{E}(\xi_1))(\xi_2 - \mathbb{E}(\xi_2)))$$

módon van definiálva.

- A korrelálatlanság gyengébb tulajdonság, mint a függetlenség, azaz ha két valószínűségi változó független, akkor korrelálatlan.

5. Diszkrét valószínűségi változó generátorfüggvénye

Diszkrét valószínűségi változó generátorfüggvénye

Diszkrét valószínűségi változó generátorfüggvénye

A generátorfüggvény egy olyan matematikai segédeszköz, amely sok esetben segít a diszkrét valószínűségi változó várható értékének és szórásnégyzetének a meghatározásában.

Diszkrét valószínűségi változó generátorfüggvénye

A generátorfüggvény egy olyan matematikai segédeszköz, amely sok esetben segít a diszkrét valószínűségi változó várható értékének és szórásnégyzetének a meghatározásában.

- Legyen ξ egy olyan diszkrét valószínűségi amely csak nemnegatív egész értékeket vesz fel. Definiáljuk a $G_\xi : D \subseteq \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$ függvényt

$$G_\xi(z) \doteq \sum_{k \in \mathcal{R}_\xi} p_k z^k = \sum_{k \in \mathcal{R}_\xi} \mathbb{P}(\xi = k) z^k \quad (z \in D)$$

módon. A D halmaz a komplex számok testének egy olyan legbővebb részhalmaza, amelyen a G_ξ hatványsor abszolút konvergens.

- Amennyiben a ξ valószínűségi változónak létezik várható értéke, az a generátorfüggvény segítségével

$$\mathbb{E}(\xi) = G'_\xi(1)$$

módon számolható.

- Amennyiben a ξ valószínűségi változónak létezik várható értéke, az a generátorfüggvény segítségével

$$\mathbb{E}(\xi) = G'_\xi(1)$$

módon számolható.

- Amennyiben a ξ valószínűségi változónak létezik a szórásnégyzete, az a generátorfüggvény segítségével

$$\mathbb{D}^2(\xi) = G'_\xi(1) + G''_\xi(1) - [G'_\xi(1)]^2$$

módon számolható.

Példa.

Példa.

- Legyen $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy klasszikus valószínűségi mező, ahol $\Omega \doteq \{a, b, c, d\}$.

Példa.

- Legyen $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy klasszikus valószínűségi mező, ahol $\Omega \doteq \{a, b, c, d\}$.
- Definiáljuk a $\xi : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ valószínűségi változót az alábbi táblázat segítségével:

ω	a	b	c	d
$\xi(\omega)$	5	1	5	2

Példa.

- Legyen $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy klasszikus valószínűségi mező, ahol $\Omega \doteq \{a, b, c, d\}$.
- Definiáljuk a $\xi : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ valószínűségi változót az alábbi táblázat segítségével:

ω	a	b	c	d
$\xi(\omega)$	5	1	5	2

- Ekkor a ξ értékkészlet $\mathcal{R}(\xi) = \{1, 2, 5\}$.

A ξ eloszlása:

$$(\xi = 1) = \{b\} \quad \Longrightarrow \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \mathbb{P}(\{b\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 2) = \{d\} \quad \Longrightarrow \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \mathbb{P}(\{d\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 5) = \{a, c\} \quad \Longrightarrow \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 5) = \mathbb{P}(\{a, c\}) = \frac{2}{4} = 0.5.$$

A ξ eloszlása:

$$(\xi = 1) = \{b\} \quad \implies \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \mathbb{P}(\{b\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 2) = \{d\} \quad \implies \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \mathbb{P}(\{d\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 5) = \{a, c\} \quad \implies \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 5) = \mathbb{P}(\{a, c\}) = \frac{2}{4} = 0.5.$$

x_k	1	2	5
p_k	0.25	0.25	0.5

Így kapjuk, hogy

A ξ eloszlása:

$$(\xi = 1) = \{b\} \quad \implies \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \mathbb{P}(\{b\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 2) = \{d\} \quad \implies \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \mathbb{P}(\{d\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 5) = \{a, c\} \quad \implies \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 5) = \mathbb{P}(\{a, c\}) = \frac{2}{4} = 0.5.$$

x_k	1	2	5
p_k	0.25	0.25	0.5

Így kapjuk, hogy

$$\mathbb{E}(\xi) = 1 \cdot 0.25 + 2 \cdot 0.25 + 5 \cdot 0.5 = 3.25;$$

A ξ eloszlása:

$$(\xi = 1) = \{b\} \quad \implies \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \mathbb{P}(\{b\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 2) = \{d\} \quad \implies \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \mathbb{P}(\{d\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 5) = \{a, c\} \quad \implies \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 5) = \mathbb{P}(\{a, c\}) = \frac{2}{4} = 0.5.$$

x_k	1	2	5
p_k	0.25	0.25	0.5

Így kapjuk, hogy

$$\mathbb{E}(\xi) = 1 \cdot 0.25 + 2 \cdot 0.25 + 5 \cdot 0.5 = 3.25;$$

$$\mathbb{E}(\xi^2) = 1^2 \cdot 0.25 + 2^2 \cdot 0.25 + 5^2 \cdot 0.5 = 13.75;$$

A ξ eloszlása:

$$(\xi = 1) = \{b\} \quad \implies \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \mathbb{P}(\{b\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 2) = \{d\} \quad \implies \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \mathbb{P}(\{d\}) = \frac{1}{4} = 0.25,$$

$$(\xi = 5) = \{a, c\} \quad \implies \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 5) = \mathbb{P}(\{a, c\}) = \frac{2}{4} = 0.5.$$

x_k	1	2	5
p_k	0.25	0.25	0.5

Így kapjuk, hogy

$$\mathbb{E}(\xi) = 1 \cdot 0.25 + 2 \cdot 0.25 + 5 \cdot 0.5 = 3.25;$$

$$\mathbb{E}(\xi^2) = 1^2 \cdot 0.25 + 2^2 \cdot 0.25 + 5^2 \cdot 0.5 = 13.75;$$

$$\mathbb{D}^2(\xi) = \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2 = 3, 1875.$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

$$\implies \mathbb{E}(\xi) = G'_{\xi}(1) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 1 = 3.25,$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

$$\implies \mathbb{E}(\xi) = G'_{\xi}(1) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 1 = 3.25,$$

$$G''_{\xi}(z) = 0.25 \cdot 2 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot z^3 \quad \implies$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

$$\implies \mathbb{E}(\xi) = G'_{\xi}(1) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 1 = 3.25,$$

$$G''_{\xi}(z) = 0.25 \cdot 2 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot z^3 \quad \implies$$

$$\implies G''_{\xi}(1) = 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 1 = 10.5 \quad \implies$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

$$\implies \mathbb{E}(\xi) = G'_{\xi}(1) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 1 = 3.25,$$

$$G''_{\xi}(z) = 0.25 \cdot 2 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot z^3 \quad \implies$$

$$\implies G''_{\xi}(1) = 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 1 = 10.5 \quad \implies$$

$$\begin{aligned} \mathbb{D}^2(\xi) &= G'_{\xi}(1) + G''_{\xi}(1) - [G'_{\xi}(1)]^2 = 3.25 + 10.5 - 3.25^2 = \\ &= 3.1875. \end{aligned}$$

Csak azért, hogy lássuk a generátorfüggvény működését, most a várható értéket és a szórásnégyzetet kiszámítjuk a generátorfüggvény segítségével is.

$$G_{\xi}(z) = 0.25z + 0.25z^2 + 0.5z^5,$$

$$G'_{\xi}(z) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot z + 0.5 \cdot 5 \cdot z^4 \quad \implies$$

$$\implies \mathbb{E}(\xi) = G'_{\xi}(1) = 0.25 + 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 1 = 3.25,$$

$$G''_{\xi}(z) = 0.25 \cdot 2 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot z^3 \quad \implies$$

$$\implies G''_{\xi}(1) = 0.25 \cdot 2 \cdot 1 + 0.5 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 1 = 10.5 \quad \implies$$

$$\begin{aligned} \mathbb{D}^2(\xi) &= G'_{\xi}(1) + G''_{\xi}(1) - [G'_{\xi}(1)]^2 = 3.25 + 10.5 - 3.25^2 = \\ &= 3.1875. \end{aligned}$$

$$\mathbb{E}(\xi) = 1 \cdot 0.25 + 2 \cdot 0.25 + 5 \cdot 0.5 = 3.25;$$

$$\mathbb{E}(\xi^2) = 1^2 \cdot 0.25 + 2^2 \cdot 0.25 + 5^2 \cdot 0.5 = 13.75;$$

$$\mathbb{D}^2(\xi) = \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2 = 3,1875.$$

Példa

Példa

Egy urnában van két golyó, egy piros és egy kék. Visszatevéssel kihúzunk három golyót. jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Határozzuk meg a ξ eloszlását, várható értékét és szórásnégyzetét.

Példa

Egy urnában van két golyó, egy piros és egy kék. Visszatevéssel kihúzunk három golyót. jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Határozzuk meg a ξ eloszlását, várható értékét és szórásnégyzetét.

- A golyók halmaza legyen $G = \{P, K\}$.

Példa

Egy urnában van két golyó, egy piros és egy kék. Visszatevéssel kihúzzunk három golyót. jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Határozzuk meg a ξ eloszlását, várható értékét és szórásnégyzetét.

- A golyók halmaza legyen $G = \{P, K\}$.
- Az eseménytér:

$$\Omega \doteq G \times G \times G = \left\{ \underbrace{(P, P, P)}_{\omega_1}, \underbrace{(P, P, K)}_{\omega_2}, \underbrace{(P, K, P)}_{\omega_3}, \underbrace{(P, K, K)}_{\omega_4}, \right. \\ \left. \underbrace{(K, P, P)}_{\omega_5}, \underbrace{(K, P, K)}_{\omega_6}, \underbrace{(K, K, P)}_{\omega_7}, \underbrace{(K, K, K)}_{\omega_8} \right\}.$$

Példa

Egy urnában van két golyó, egy piros és egy kék. Visszatevéssel kihúzzunk három golyót. jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Határozzuk meg a ξ eloszlását, várható értékét és szórásnégyzetét.

- A golyók halmaza legyen $G = \{P, K\}$.
- Az eseménytér:

$$\Omega \doteq G \times G \times G = \left\{ \underbrace{(P, P, P)}_{\omega_1}, \underbrace{(P, P, K)}_{\omega_2}, \underbrace{(P, K, P)}_{\omega_3}, \underbrace{(P, K, K)}_{\omega_4}, \right. \\ \left. \underbrace{(K, P, P)}_{\omega_5}, \underbrace{(K, P, K)}_{\omega_6}, \underbrace{(K, K, P)}_{\omega_7}, \underbrace{(K, K, K)}_{\omega_8} \right\}.$$

Ekkor az $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$ egy klasszikus valószínűségi mező.

- Készítsük el a ξ valószínűségi változó értéktáblázatát.

- Készítsük el a ξ valószínűségi változó értéktáblázatát.

ω_i	ω_1	ω_2	ω_3	ω_4	ω_5	ω_6	ω_7	ω_8
$\xi(\omega_i)$	3	2	2	1	2	1	1	0

$$\Omega \doteq G \times G \times G = \left\{ \underbrace{(P, P, P)}_{\omega_1}, \underbrace{(P, P, K)}_{\omega_2}, \underbrace{(P, K, P)}_{\omega_3}, \underbrace{(P, K, K)}_{\omega_4}, \right. \\ \left. \underbrace{(K, P, P)}_{\omega_5}, \underbrace{(K, P, K)}_{\omega_6}, \underbrace{(K, K, P)}_{\omega_7}, \underbrace{(K, K, K)}_{\omega_8} \right\}.$$

- Most meghatározzuk a ξ valószínűségi változó eloszlását. A ξ valószínűségi változó értékészlete

$$x_0 = 0, \quad x_1 = 1, \quad x_2 = 2, \quad x_3 = 3.$$

- Most meghatározzuk a ξ valószínűségi változó eloszlását. A ξ valószínűségi változó értékészlete

$$x_0 = 0, \quad x_1 = 1, \quad x_2 = 2, \quad x_3 = 3.$$

- A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$(\xi = 0) = \{\omega_8\} \quad \implies \quad p_0 = \mathbb{P}(\xi = 0) = \frac{1}{8},$$

$$(\xi = 1) = \{\omega_4, \omega_6, \omega_7\} \quad \implies \quad p_1 = \mathbb{P}(\xi = 1) = \frac{3}{8},$$

$$(\xi = 2) = \{\omega_2, \omega_3, \omega_5\} \quad \implies \quad p_2 = \mathbb{P}(\xi = 2) = \frac{3}{8},$$

$$(\xi = 3) = \{\omega_1\} \quad \implies \quad p_3 = \mathbb{P}(\xi = 3) = \frac{1}{8}.$$

- Foglaljuk táblázatba a ξ valószínűségi változó eloszlását.

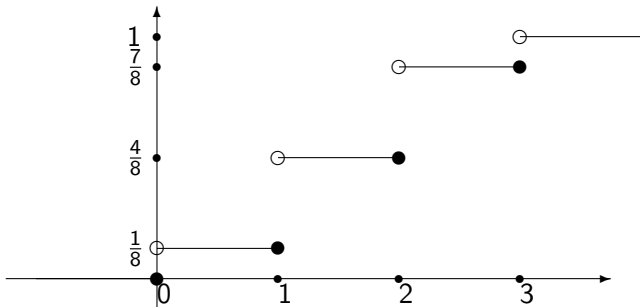
- Foglaljuk táblázatba a ξ valószínűségi változó eloszlását.

x_i	0	1	2	3
p_i	$\frac{1}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{1}{8}$

- Foglaljuk táblázatba a ξ valószínűségi változó eloszlását.

x_i	0	1	2	3
p_i	$\frac{1}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{1}{8}$

- A ξ valószínűségi változó eloszlásfüggvénye:

Tehát egy olyan valószínűségi változó eloszlásfüggvénye, amely csak véges sok értéket vesz fel, egy olyan balról folytonos lépcsős függvény, amely a valószínűségi változó legkisebb értékénél kisebb, vagy egyenlő helyeken 0 értéket, a valószínűségi változó legnagyobb értékénél nagyobb helyeken 1 értéket vesz fel, továbbá minden x_i helyen p_i értéket ugrik.

Tehát egy olyan valószínűségi változó eloszlásfüggvénye, amely csak véges sok értéket vesz fel, egy olyan balról folytonos lépcsős függvény, amely a valószínűségi változó legkisebb értékénél kisebb, vagy egyenlő helyeken 0 értéket, a valószínűségi változó legnagyobb értékénél nagyobb helyeken 1 értéket vesz fel, továbbá minden x_i helyen p_i értéket ugrik.

A táblázatból kapjuk, hogy

$$\mathbb{E}(\xi) = 0 \cdot \frac{1}{8} + 1 \cdot \frac{3}{8} + 2 \cdot \frac{3}{8} + 3 \cdot \frac{1}{8} = 1.5$$

$$\mathbb{E}(\xi^2) = 0^2 \cdot \frac{1}{8} + 1^2 \cdot \frac{3}{8} + 2^2 \cdot \frac{3}{8} + 3^2 \cdot \frac{1}{8} = 3$$

$$\mathbb{D}^2(\xi) = \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2 = 3 - 1.5^2 = .75$$

Példa

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

A ξ eloszlása:

x_j	1	2	3	4	5	6
p_j	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

A ξ eloszlása:

x_i	1	2	3	4	5	6
p_i	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

A így kapjuk, hogy:

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

A ξ eloszlása:

x_i	1	2	3	4	5	6
p_i	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

A így kapjuk, hogy:

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= 1 \cdot \frac{1}{6} + 2 \cdot \frac{1}{6} + 3 \cdot \frac{1}{6} + 4 \cdot \frac{1}{6} + 5 \cdot \frac{1}{6} + 6 \cdot \frac{1}{6} = \\ &= \frac{1}{6}(1 + 2 + \dots + 6) = \frac{7}{2} = 3.5,\end{aligned}$$

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

A ξ eloszlása:

x_i	1	2	3	4	5	6
p_i	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

A így kapjuk, hogy:

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= 1 \cdot \frac{1}{6} + 2 \cdot \frac{1}{6} + 3 \cdot \frac{1}{6} + 4 \cdot \frac{1}{6} + 5 \cdot \frac{1}{6} + 6 \cdot \frac{1}{6} = \\ &= \frac{1}{6}(1 + 2 + \dots + 6) = \frac{7}{2} = 3.5,\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi^2) &= 1^2 \cdot \frac{1}{6} + 2^2 \cdot \frac{1}{6} + 3^2 \cdot \frac{1}{6} + 4^2 \cdot \frac{1}{6} + 5^2 \cdot \frac{1}{6} + 6^2 \cdot \frac{1}{6} = \\ &= \frac{1}{6}(1^2 + 2^2 + \dots + 6^2) = \frac{91}{6},\end{aligned}$$

Példa

Kockával dobunk. Számoljuk ki a dobott szám-mint valószínűségi változó - várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ a dobott számot.

A ξ eloszlása:

x_i	1	2	3	4	5	6
p_i	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

A így kapjuk, hogy:

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= 1 \cdot \frac{1}{6} + 2 \cdot \frac{1}{6} + 3 \cdot \frac{1}{6} + 4 \cdot \frac{1}{6} + 5 \cdot \frac{1}{6} + 6 \cdot \frac{1}{6} = \\ &= \frac{1}{6}(1 + 2 + \dots + 6) = \frac{7}{2} = 3.5,\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi^2) &= 1^2 \cdot \frac{1}{6} + 2^2 \cdot \frac{1}{6} + 3^2 \cdot \frac{1}{6} + 4^2 \cdot \frac{1}{6} + 5^2 \cdot \frac{1}{6} + 6^2 \cdot \frac{1}{6} = \\ &= \frac{1}{6}(1^2 + 2^2 + \dots + 6^2) = \frac{91}{6},\end{aligned}$$

$$\mathbb{D}^2(\xi) = \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}]^2 = \frac{91}{6} - \left(\frac{7}{2}\right)^2 = \frac{35}{12} = 2.9167.$$

Példa

Példa

Száz dobókockával dobunk. Számoljuk ki a dobott számok összegének a várható értékét és szórásnégyzetét.

Példa

Száz dobókockával dobunk. Számoljuk ki a dobott számok összegének a várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ_i az egyes dobókockákkal dobott számokat $i = 1, 2, \dots, 100$; illetve jelölje ξ a dobott számok összegét.

Példa

Száz dobókockával dobunk. Számoljuk ki a dobott számok összegének a várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ_i az egyes dobókockákkal dobott számokat $i = 1, 2, \dots, 100$; illetve jelölje ξ a dobott számok összegét.

A várható érték additivitása alapján kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= \mathbb{E}(\xi_1 + \xi_2 + \dots + \xi_{100}) = \\ &= \mathbb{E}(\xi_1) + \mathbb{E}(\xi_2) + \dots + \mathbb{E}(\xi_{100}) = 100 \cdot 3.5 = 350.\end{aligned}$$

Példa

Száz dobókockával dobunk. Számoljuk ki a dobott számok összegének a várható értékét és szórásnégyzetét.

Mo.: Jelölje ξ_i az egyes dobókockákkal dobott számokat $i = 1, 2, \dots, 100$; illetve jelölje ξ a dobott számok összegét.

A várható érték additivitása alapján kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= \mathbb{E}(\xi_1 + \xi_2 + \dots + \xi_{100}) = \\ &= \mathbb{E}(\xi_1) + \mathbb{E}(\xi_2) + \dots + \mathbb{E}(\xi_{100}) = 100 \cdot 3.5 = 350.\end{aligned}$$

Mivel a ξ_i valószínűségi változók függetlenek, így

$$\begin{aligned}\mathbb{D}^2(\xi) &= \mathbb{D}^2(\xi_1 + \xi_2 + \dots + \xi_{100}) = \\ &= \mathbb{D}^2(\xi_1) + \mathbb{D}^2(\xi_2) + \dots + \mathbb{D}^2(\xi_{100}) = 100 \cdot \frac{35}{12} = 291.6667.\end{aligned}$$

1. Feladat.

1. Feladat. *Egy lezser hallgató maximum négyszer jöhet el vizsgázni, és minden vizsgán 0.25 valószínűséggel megy át. Hányszor vizsgázik átlagban egy lezser hallgató?*

1. Megoldás.

1. Megoldás. Jelölje ξ a vizsgák számát és jelölje A azt az eseményt, hogy a lezser hallgató átmegy egy adott vizsgán. Ekkor $\mathbb{P}(A) = 0.25$. A ξ diszkrét valószínűségi változó eloszlása:

1. Megoldás. Jelölje ξ a vizsgák számát és jelölje A azt az eseményt, hogy a lezser hallgató átmegy egy adott vizsgán. Ekkor $\mathbb{P}(A) = 0.25$. A ξ diszkrét valószínűségi változó eloszlása:

$$\begin{aligned}x_1 &= 1, & p_1 &= 0.25, \\x_2 &= 2, & p_2 &= 0.75 \cdot 0.25, \\x_3 &= 3, & p_3 &= 0.75^2 \cdot 0.25, \\x_4 &= 4, & p_4 &= 0.75^3.\end{aligned}$$

1. Megoldás. Jelölje ξ a vizsgák számát és jelölje A azt az eseményt, hogy a lezser hallgató átmegy egy adott vizsgán. Ekkor $\mathbb{P}(A) = 0.25$. A ξ diszkrét valószínűségi változó eloszlása:

$$\begin{aligned}x_1 &= 1, & p_1 &= 0.25, \\x_2 &= 2, & p_2 &= 0.75 \cdot 0.25, \\x_3 &= 3, & p_3 &= 0.75^2 \cdot 0.25, \\x_4 &= 4, & p_4 &= 0.75^3.\end{aligned}$$

Így

$$\mathbb{E}(\xi) = 1 \cdot 0.25 + 2 \cdot 0.75 \cdot 0.25 + 3 \cdot 0.75^2 \cdot 0.25 + 4 \cdot 0.75^3 = \frac{175}{64} = 2.7344.$$

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyérése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyérése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Megoldás.

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyérése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Megoldás. *Jelölje J azt az eseményt, hogy a játékos nyer, B azt az eseményt, hogy a bank nyer.*

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyerése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Megoldás. *Jelölje J azt az eseményt, hogy a játékos nyer, B azt az eseményt, hogy a bank nyer.*

$$\mathbb{P}(J) = \frac{7 \cdot 7 - 7}{7 \cdot 7} = \frac{7 \cdot 7 - 7}{2 \cdot 7 \cdot 7} = \frac{3}{7},$$

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyerése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Megoldás. *Jelölje J azt az eseményt, hogy a játékos nyer, B azt az eseményt, hogy a bank nyer.*

$$\mathbb{P}(J) = \frac{7 \cdot 7 - 7}{7 \cdot 7} = \frac{7 \cdot 7 - 7}{2 \cdot 7 \cdot 7} = \frac{3}{7},$$

$$\mathbb{P}(B) = 1 - \frac{3}{7} = \frac{4}{7}.$$

x forintot kell a játékosnak befizetnie minden pörgetés előtt.

2. Feladat. *Egy játékban a játékos és a bankár is megpörgeti a rulettet. (A ruletten az 1, 2, ... , 7 számok vannak.) A játékos akkor nyer, ha nagyobb számot pörget, mint a bankár. A játékos nyerése esetén 1800 Ft nyereményt kap. Mennyit kellene a játékosnak minden pörgetése előtt befizetnie, hogy játékonként átlagosan 200 Ft haszna legyen a banknak?*

2. Megoldás. *Jelölje J azt az eseményt, hogy a játékos nyer, B azt az eseményt, hogy a bank nyer.*

$$\mathbb{P}(J) = \frac{7 \cdot 7 - 7}{7 \cdot 7} = \frac{7 \cdot 7 - 7}{2 \cdot 7 \cdot 7} = \frac{3}{7},$$
$$\mathbb{P}(B) = 1 - \frac{3}{7} = \frac{4}{7}.$$

x forintot kell a játékosnak befizetnie minden pörgetés előtt. A ξ valószínűségi változó jelöli a bank nyereségét.

A ξ eloszlása:

x_j	x	$x - 1800$
p_j	$\frac{4}{7}$	$\frac{3}{7}$

A ξ eloszlása:

x_i	x	$x - 1800$
p_i	$\frac{4}{7}$	$\frac{3}{7}$

Így $200 = \mathbb{E}(\xi) = \frac{4}{7}x + \frac{3}{7}(x - 1800)$, amiből kapjuk, hogy

$$1400 = 4x + 3(x - 1800), \quad x = \frac{1400 + 5400}{7} = 971.4286.$$

Vége az IV. órának

V. óra

Nevezetes diszkrét eloszlások, Folytonos valószínűségi változók

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Bernoulli;

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Bernoulli;
- 2 Binomiális;

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Bernoulli;
- 2 Binomiális;
- 3 Hipergeometrikus;

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Bernoulli;
- 2 Binomiális;
- 3 Hipergeometrikus;
- 4 Geometriai;

Nevezetes diszkrét eloszlások

Az alábbi nevezetes diszkrét valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Bernoulli;
- 2 Binomiális;
- 3 Hipergeometrikus;
- 4 Geometriai;
- 5 Poisson.

1. A Bernoulli eloszlás

A Bernoulli eloszlás

A Bernoulli eloszlás

Feldobunk egy érmét. Jelölje F azt az eseményt, hogy fejet dobunk, I azt, hogy írást. Legyen

$$\mathbb{P}(F) = p, \quad \mathbb{P}(I) = 1 - p \doteq q.$$

A Bernoulli eloszlás

Feldobunk egy érmét. Jelölje F azt az eseményt, hogy fejet dobunk, I azt, hogy írást. Legyen

$$\mathbb{P}(F) = p, \quad \mathbb{P}(I) = 1 - p \doteq q.$$

Jelölje ξ a fejdobások számát. Ekkor azt mondjuk hogy ξ egy p paraméterű **Bernoulli eloszlású valószínűségi változó**.

A Bernoulli eloszlás

Feldobunk egy érmét. Jelölje F azt az eseményt, hogy fejet dobunk, I azt, hogy írást. Legyen

$$\mathbb{P}(F) = p, \quad \mathbb{P}(I) = 1 - p \doteq q.$$

Jelölje ξ a fejdobások számát. Ekkor azt mondjuk hogy ξ egy p paraméterű Bernoulli eloszlású valószínűségi változó.

A ξ eloszlása:

x_i	0	1
p_i	q	p

A Bernoulli eloszlás

Feldobunk egy érmét. Jelölje F azt az eseményt, hogy fejet dobunk, I azt, hogy írást. Legyen

$$\mathbb{P}(F) = p, \quad \mathbb{P}(I) = 1 - p \doteq q.$$

Jelölje ξ a fejdobások számát. Ekkor azt mondjuk hogy ξ egy p paraméterű Bernoulli eloszlású valószínűségi változó.

A ξ eloszlása:

x_i	0	1
p_i	q	p

Ekkor a ξ várható értékét és szórásnégyzetét

$$\mathbb{E}(\xi) = 0 \cdot q + 1 \cdot p = p,$$

$$\mathbb{E}(\xi^2) = 0^2 \cdot q + 1^2 \cdot p = p,$$

$$\mathbb{D}^2(\xi) = \mathbb{E}(\xi^2) - [\mathbb{E}(\xi)]^2 = p - p^2 = p(1 - p) = pq$$

módon számolható.

2. A binomiális eloszlás

A binomiális eloszlás

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

Ekkor azt mondjuk, hogy ξ **binomiális eloszlású** n és p **paraméterekkel**, amit $\xi \sim B(n, p)$ módon jelölünk.

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

Ekkor azt mondjuk, hogy ξ **binomiális eloszlású** n és p **paraméterekkel**, amit $\xi \sim B(n, p)$ módon jelölünk.

Ekkor a ξ eloszlása

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

Ekkor azt mondjuk, hogy ξ **binomiális eloszlású** n és p **paraméterekkel**, amit $\xi \sim B(n, p)$ módon jelölünk.

Ekkor a ξ eloszlása

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \binom{n}{k} p^k q^{n-k} \quad (k = 0, 1, \dots, n).$$

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

Ekkor azt mondjuk, hogy ξ **binomiális eloszlású** n és p **paraméterekkel**, amit $\xi \sim B(n, p)$ módon jelölünk.

Ekkor a ξ eloszlása

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \binom{n}{k} p^k q^{n-k} \quad (k = 0, 1, \dots, n).$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

A binomiális eloszlás

Jelölje ξ egy p valószínűségű A esemény bekövetkezéseinek a számát n független kísérlet esetén.

Ekkor azt mondjuk, hogy ξ **binomiális eloszlású** n és p **paraméterekkel**, amit $\xi \sim B(n, p)$ módon jelölünk.

Ekkor a ξ eloszlása

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \binom{n}{k} p^k q^{n-k} \quad (k = 0, 1, \dots, n).$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

$$\mathbb{E}(\xi) = np, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = npq.$$

- A fenti képletek úgy jegyezhetőek meg könnyen, ha arra gondolunk, hogy a ξ valószínűségi változó n darab független valószínűségi változó összege, azaz

$$\xi = \xi_1 + \xi_2 + \cdots + \xi_n.$$

A ξ_1 azt figyeli, hogy az A esemény az első kísérlet során bekövetkezik-e, vagy sem; a ξ_2 a második kísérletet figyeli; és így tovább. A ξ_i valószínűségi változók p paraméterű Bernoulli eloszlású változó minden $i = 1, 2, \dots, n$ esetén. A ξ várható értékének a kiszámítása során tudjuk alkalmazni a várható érték additivitását; illetve, mivel a ξ_i valószínűségi változók függetlenek, így a szórásnégyzetek is összeadódnak.

- A fenti képletek úgy jegyezhetőek meg könnyen, ha arra gondolunk, hogy a ξ valószínűségi változó n darab független valószínűségi változó összege, azaz

$$\xi = \xi_1 + \xi_2 + \dots + \xi_n.$$

A ξ_1 azt figyeli, hogy az A esemény az első kísérlet során bekövetkezik-e, vagy sem; a ξ_2 a második kísérletet figyeli; és így tovább. A ξ_i valószínűségi változók p paraméterű Bernoulli eloszlású változó minden $i = 1, 2, \dots, n$ esetén. A ξ várható értékének a kiszámítása során tudjuk alkalmazni a várható érték additivitását; illetve, mivel a ξ_i valószínűségi változók függetlenek, így a szórásnégyzetek is összeadódnak.

- A golyóhúzás urnából visszatevéssel, ha ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát binomiális eloszlású n és $p = \frac{s}{N}$ paraméterekkel, ahol N jelöli a golyók számát, s a piros golyók számát, $N - s$ a fehér golyók számát, n golyót húzunk, amelyek között k piros golyó van.

Legyen $p \in (0, 1)$, és $q \doteq 1 - p$. A binomiális tétel alapján kapjuk, hogy

$$\sum_{k=0}^n \binom{n}{k} p^k q^{n-k} = (p + q)^n = 1,$$

a szumma jel mögött éppen egy $\xi \sim B(n, p)$ valószínűségi változó eloszlásának a tagjai állnak. Innen származik az eloszlás neve.

3. A hipergeometrikus eloszlás

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

- N jelöli a golyók számát;

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

- N jelöli a golyók számát;
- s a piros golyók számát;

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

- N jelöli a golyók számát;
- s a piros golyók számát;
- $N - s$ a fehér golyók számát;

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

- N jelöli a golyók számát;
- s a piros golyók számát;
- $N - s$ a fehér golyók számát;
- n golyót húzunk;

A hipergeometrikus eloszlás

Golyót húzunk urnából visszatevés nélkül. Jelölje ξ jelöli a kihúzott piros golyók számát. Ekkor azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **hipergeometrikus eloszlású**.

A hipergeometrikus eloszlás a következő paramétereiktől függ:

- N jelöli a golyók számát;
- s a piros golyók számát;
- $N - s$ a fehér golyók számát;
- n golyót húzunk;
- amelyek között k piros golyó van.

Ekkor $(\max\{0, n - (N - s)\} \leq k \leq \min\{s, n\})$.

Ekkor $(\max\{0, n - (N - s)\} \leq k \leq \min\{s, n\})$.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

Ekkor $(\max\{0, n - (N - s)\} \leq k \leq \min\{s, n\})$.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \frac{\binom{s}{k} \binom{N-s}{n-k}}{\binom{N}{n}}.$$

Ekkor $(\max\{0, n - (N - s)\} \leq k \leq \min\{s, n\})$.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \frac{\binom{s}{k} \binom{N-s}{n-k}}{\binom{N}{n}}.$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

Ekkor $(\max\{0, n - (N - s)\} \leq k \leq \min\{s, n\})$.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \frac{\binom{s}{k} \binom{N-s}{n-k}}{\binom{N}{n}}.$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

$$\mathbb{E}(\xi) = n \frac{s}{N}, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = n \frac{N-n}{N-1} \frac{s}{N} \left(1 - \frac{s}{N}\right).$$

4. A geometriai eloszlás

A geometriai eloszlás

A geometriai eloszlás

Független kísérletek sorozatát végezzük. Jelölje ξ azt a számot, hogy egy p valószínűségű A esemény hányadik kísérlet során következik be először. Ekkor ξ -t p **paraméterű geometriai eloszlás**nak nevezzük.

A geometriai eloszlás

Független kísérletek sorozatát végezzük. Jelölje ξ azt a számot, hogy egy p valószínűségű A esemény hányadik kísérlet során következik be először. Ekkor ξ -t p **paraméterű geometriai eloszlásnak** nevezzük.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

A geometriai eloszlás

Független kísérletek sorozatát végezzük. Jelölje ξ azt a számot, hogy egy p valószínűségű A esemény hányadik kísérlet során következik be először. Ekkor ξ -t p **paraméterű geometriai eloszlásnak** nevezzük.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = pq^{k-1} \quad (k \in \mathbb{Z}_+).$$

A geometriai eloszlás

Független kísérletek sorozatát végezzük. Jelölje ξ azt a számot, hogy egy p valószínűségű A esemény hányadik kísérlet során következik be először. Ekkor ξ -t p **paraméterű geometriai eloszlás**nak nevezzük.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = pq^{k-1} \quad (k \in \mathbb{Z}_+).$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

A geometriai eloszlás

Független kísérletek sorozatát végezzük. Jelölje ξ azt a számot, hogy egy p valószínűségű A esemény hányadik kísérlet során következik be először. Ekkor ξ -t p paraméterű **geometriai eloszlásnak** nevezzük.

A ξ valószínűségi változó eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = pq^{k-1} \quad (k \in \mathbb{Z}_+).$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

$$\mathbb{E}(\xi) = \frac{1}{p}, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = \frac{q}{p^2}.$$

Legyen $p \in (0, 1)$, és $q \doteq 1 - p$. A mértani sor összegképletére vonatkozó összefüggés alapján kapjuk, hogy

$$\sum_{k=1}^{\infty} pq^{k-1} = \frac{p}{1-q} = 1.$$

A szumma jel mögött éppen egy p paraméterű geometriai eloszlás tagjai állnak. Innen származik az eloszlás neve.

5. A Poisson eloszlás

A Poisson eloszlás

Legyen $\lambda > 0$ egy rögzített valós szám. Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **Poisson eloszlású** λ **paraméterrel**, ha eloszlása:

$$p_k = \mathbb{P}(\xi = k) = \frac{\lambda^k}{k!} e^{-\lambda} \quad (k = 0, 1, 2, \dots).$$

A ξ várható értéke és szórásnégyzete

$$\mathbb{E}(\xi) = \mathbb{D}^2(\xi) = \lambda.$$

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Írjuk x helyére λ -t, mindkét oldalt osszuk el e^λ -val, majd az $e^{-\lambda}$ -t vigyük be a szumma jel mögé. Így kapjuk, hogy

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Írjuk x helyére λ -t, mindkét oldalt osszuk el e^λ -val, majd az $e^{-\lambda}$ -t vigyük be a szumma jel mögé. Így kapjuk, hogy

$$1 = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{\lambda^k}{k!} e^{-\lambda}.$$

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Írjuk x helyére λ -t, mindkét oldalt osszuk el e^λ -val, majd az $e^{-\lambda}$ -t vigyük be a szumma jel mögé. Így kapjuk, hogy

$$1 = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{\lambda^k}{k!} e^{-\lambda}.$$

Érdemes észrevenni, hogy a szumma jel mögött éppen egy λ paraméterű Poisson eloszlás tagjai állnak.

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Írjuk x helyére λ -t, mindkét oldalt osszuk el e^λ -val, majd az $e^{-\lambda}$ -t vigyük be a szumma jel mögé. Így kapjuk, hogy

$$1 = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{\lambda^k}{k!} e^{-\lambda}.$$

Érdemes észrevenni, hogy a szumma jel mögött éppen egy λ paraméterű Poisson eloszlás tagjai állnak.

Ebből már lehet sejteni, hogy a Poisson eloszlásnak lesz köze az exponenciális eloszláshoz. A két eloszlás közötti kapcsolatot Poisson folyamatok című részben fogjuk leírni.

Az exponenciális függvény Taylor sora

$$e^x = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^k}{k!} \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Írjuk x helyére λ -t, mindkét oldalt osszuk el e^λ -val, majd az $e^{-\lambda}$ -t vigyük be a szumma jel mögé. Így kapjuk, hogy

$$1 = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{\lambda^k}{k!} e^{-\lambda}.$$

Érdemes észrevenni, hogy a szumma jel mögött éppen egy λ paraméterű Poisson eloszlás tagjai állnak.

Ebből már lehet sejteni, hogy a Poisson eloszlásnak lesz köze az exponenciális eloszláshoz. A két eloszlás közötti kapcsolatot Poisson folyamatok című részben fogjuk leírni.

A Poisson eloszlás megkapható a binomiálisból megfelelő határátmenettel.

A Poisson eloszlás a nevét felfedezőjéről **Siméon Denis Poisson**ról kapta (Recherches sur la probabilité des jugements en matières criminelles et matière civile). Az eloszlás első közismert alkalmazása a porosz hadseregben lórúgástól meghalt katonák számának leírása volt (Ladislaus von Bortkiewicz: Das Gesetz der kleinen Zahlen („A kis számok törvénye”), 1898)

1. Feladat. *Egy dobozban van 10 golyó, 5 piros és 5 fehér. Kihúzunk 5-öt visszatevéssel. Mennyi a valószínűsége, hogy a kihúzott golyók között*

- a. pontosan 2 piros van;*
- b. legalább 2 piros van;*
- c. legfeljebb 2 piros van.*

1. Megoldás.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát.

$\xi \sim B(n = 5, p = \frac{1}{2})$. Ekkor

1. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát.

$\xi \sim B(n = 5, p = \frac{1}{2})$. Ekkor

a. A keresett valószínűség:

1. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát.

$\xi \sim B(n = 5, p = \frac{1}{2})$. Ekkor

a. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi = 2) = \binom{5}{2} \left(\frac{1}{2}\right)^2 \left(\frac{1}{2}\right)^3 = \binom{5}{2} \left(\frac{1}{2}\right)^5 = 0.3125.$$

b. A keresett valószínűség (a véges additivitás alapján):

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= \mathbb{P}((\xi = 2) + (\xi = 3) + (\xi = 4) + (\xi = 5)) = \\ &= \mathbb{P}(\xi = 2) + \mathbb{P}(\xi = 3) + \mathbb{P}(\xi = 4) + \mathbb{P}(\xi = 5) = \\ &= p_2 + p_3 + p_4 + p_5.\end{aligned}$$

b. A keresett valószínűség (a véges additivitás alapján):

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= \mathbb{P}((\xi = 2) + (\xi = 3) + (\xi = 4) + (\xi = 5)) = \\ &= \mathbb{P}(\xi = 2) + \mathbb{P}(\xi = 3) + \mathbb{P}(\xi = 4) + \mathbb{P}(\xi = 5) = \\ &= p_2 + p_3 + p_4 + p_5.\end{aligned}$$

Azonban tudjuk, hogy $p_0 + p_1 + p_2 + p_3 + p_4 + p_5 = 1$, így egyszerűbb úgy számolni, hogy

b. A keresett valószínűség (a véges additivitás alapján):

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= \mathbb{P}((\xi = 2) + (\xi = 3) + (\xi = 4) + (\xi = 5)) = \\ &= \mathbb{P}(\xi = 2) + \mathbb{P}(\xi = 3) + \mathbb{P}(\xi = 4) + \mathbb{P}(\xi = 5) = \\ &= p_2 + p_3 + p_4 + p_5.\end{aligned}$$

Azonban tudjuk, hogy $p_0 + p_1 + p_2 + p_3 + p_4 + p_5 = 1$, így egyszerűbb úgy számolni, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= 1 - (p_0 + p_1) = \\ &= 1 - \left(\binom{5}{0} \left(\frac{1}{2}\right)^0 \left(\frac{1}{2}\right)^{10} + \binom{5}{1} \left(\frac{1}{2}\right)^1 \left(\frac{1}{2}\right)^9 \right) = \\ &= 1 - \frac{1 + 5}{2^{10}} = 1 - \frac{6}{2^{10}} = 0.9941.\end{aligned}$$

b. A keresett valószínűség (a véges additivitás alapján):

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= \mathbb{P}((\xi = 2) + (\xi = 3) + (\xi = 4) + (\xi = 5)) = \\ &= \mathbb{P}(\xi = 2) + \mathbb{P}(\xi = 3) + \mathbb{P}(\xi = 4) + \mathbb{P}(\xi = 5) = \\ &= p_2 + p_3 + p_4 + p_5.\end{aligned}$$

Azonban tudjuk, hogy $p_0 + p_1 + p_2 + p_3 + p_4 + p_5 = 1$, így egyszerűbb úgy számolni, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= 1 - (p_0 + p_1) = \\ &= 1 - \left(\binom{5}{0} \left(\frac{1}{2}\right)^0 \left(\frac{1}{2}\right)^{10} + \binom{5}{1} \left(\frac{1}{2}\right)^1 \left(\frac{1}{2}\right)^9 \right) = \\ &= 1 - \frac{1 + 5}{2^{10}} = 1 - \frac{6}{2^{10}} = 0.9941.\end{aligned}$$

c. A keresett valószínűség:

b. A keresett valószínűség (a véges additivitás alapján):

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= \mathbb{P}((\xi = 2) + (\xi = 3) + (\xi = 4) + (\xi = 5)) = \\ &= \mathbb{P}(\xi = 2) + \mathbb{P}(\xi = 3) + \mathbb{P}(\xi = 4) + \mathbb{P}(\xi = 5) = \\ &= p_2 + p_3 + p_4 + p_5.\end{aligned}$$

Azonban tudjuk, hogy $p_0 + p_1 + p_2 + p_3 + p_4 + p_5 = 1$, így egyszerűbb úgy számolni, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 2) &= 1 - (p_0 + p_1) = \\ &= 1 - \left(\binom{5}{0} \left(\frac{1}{2}\right)^0 \left(\frac{1}{2}\right)^{10} + \binom{5}{1} \left(\frac{1}{2}\right)^1 \left(\frac{1}{2}\right)^9 \right) = \\ &= 1 - \frac{1 + 5}{2^{10}} = 1 - \frac{6}{2^{10}} = 0.9941.\end{aligned}$$

c. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi \leq 2) = p_0 + p_1 + p_2 = \frac{1 + 5 + 10}{2^5} = \frac{16}{2^5} = \frac{1}{2} = 0.5.$$

2. Feladat. *Egy szabályos érmét feldobunk 5-ször. Mennyi a valószínűsége, hogy a fejdobások száma*

- a. pontosan 2;*
- b. legalább 2;*
- c. legfeljebb 2.*

2. Megoldás.

2. Megoldás. *Lásd előző feladat.*

3. Feladat. *Egy dobozban van 10 golyó, 5 piros és 5 fehér. Kihúzunk 5-öt visszatevés nélkül. Mennyi a valószínűsége, hogy a kihúzott golyók között*

- a. pontosan 2 piros van;*
- b. legalább 2 piros van;*
- c. legfeljebb 2 piros van.*

3. Megoldás.

3. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Ekkor ξ hipergeometrikus eloszlású $N = 10$, $s = N - s = 5$, $n = 5$ paraméterekkel.

3. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Ekkor ξ hipergeometrikus eloszlású $N = 10$, $s = N - s = 5$, $n = 5$ paraméterekkel.

a. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi = 2) = \frac{\binom{5}{2} \binom{5}{3}}{\binom{10}{5}} = \frac{25}{63} = 0.3968.$$

3. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Ekkor ξ hipergeometrikus eloszlású $N = 10$, $s = 5$, $n = 5$ paraméterekkel.

a. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi = 2) = \frac{\binom{5}{2} \binom{5}{3}}{\binom{10}{5}} = \frac{25}{63} = 0.3968.$$

b. A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(\xi \geq 2) &= 1 - \mathbb{P}(\xi < 2) = 1 - (p_0 + p_1) = \\ &= 1 - \left(\frac{\binom{5}{0} \binom{5}{5}}{\binom{10}{5}} + \frac{\binom{5}{1} \binom{5}{4}}{\binom{10}{5}} \right) = 1 - \frac{1 + 25}{\binom{10}{5}} = \frac{113}{126} = 0.8968. \end{aligned}$$

3. Megoldás. Jelölje ξ a kihúzott piros golyók számát. Ekkor ξ hipergeometrikus eloszlású $N = 10$, $s = N - s = 5$, $n = 5$ paraméterekkel.

a. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi = 2) = \frac{\binom{5}{2} \binom{5}{3}}{\binom{10}{5}} = \frac{25}{63} = 0.3968.$$

b. A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(\xi \geq 2) &= 1 - \mathbb{P}(\xi < 2) = 1 - (p_0 + p_1) = \\ &= 1 - \left(\frac{\binom{5}{0} \binom{5}{5}}{\binom{10}{5}} + \frac{\binom{5}{1} \binom{5}{4}}{\binom{10}{5}} \right) = 1 - \frac{1 + 25}{\binom{10}{5}} = \frac{113}{126} = 0.8968. \end{aligned}$$

c. A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\xi \leq 2) = p_0 + p_1 + p_2 = \frac{\binom{5}{0} \binom{5}{5} + \binom{5}{1} \binom{5}{4} + \binom{5}{2} \binom{5}{3}}{\binom{10}{5}} = 0.5.$$

4. Feladat. *Egy kilogramm kalácsban átlag 52 szem mazsola van. Az 5 dekás szeletekben a mazsolák száma Poisson-eloszlást követ. Legalább hány szeletet kell vennünk, hogy már legalább 0.92 legyen annak a valószínűsége, hogy lesz közöttük mazsola nélküli szelet?*

4. Megoldás.

4. Megoldás. *A megoldás főbb lépései:*

4. Megoldás. *A megoldás főbb lépései:*

- *Jelölje ξ az 5 dekás szeletben lévő mazsolák számát.*

4. Megoldás. *A megoldás főbb lépései:*

- *Jelölje ξ az 5 dekás szeletben lévő mazsolák számát.*
- *Mivel 100 dkg kalácsban 52 szem mazsola van, így 5 dkg kalácsban $\frac{5 \cdot 52}{100} = 2.6$ mazsola van. Így $\xi \sim \text{Poiss}(\lambda = 2.6)$.*

4. Megoldás. A megoldás főbb lépései:

- Jelölje ξ az 5 dekás szeletben lévő mazsolák számát.
- Mivel 100 dkg kalácsban 52 szem mazsola van, így 5 dkg kalácsban $\frac{5 \cdot 52}{100} = 2.6$ mazsola van. Így $\xi \sim \text{Poiss}(\lambda = 2.6)$.
- Legyen $p_0 \doteq \mathbb{P}(\xi = 0)$. Ekkor $p_0 = e^{-2.6}$.

4. Megoldás. A megoldás főbb lépései:

- Jelölje ξ az 5 dekás szeletben lévő mazsolák számát.
- Mivel 100 dkg kalácsban 52 szem mazsola van, így 5 dkg kalácsban $\frac{5 \cdot 52}{100} = 2.6$ mazsola van. Így $\xi \sim \text{Poiss}(\lambda = 2.6)$.
- Legyen $p_0 \doteq \mathbb{P}(\xi = 0)$. Ekkor $p_0 = e^{-2.6}$.
- Azt az $n \in \mathbb{Z}_+$ számot keressük, amelyre $1 - (1 - p_0)^n \geq 0.92$.

4. Megoldás. A megoldás főbb lépései:

- Jelölje ξ az 5 dekás szeletben lévő mazsolák számát.
- Mivel 100 dkg kalácsban 52 szem mazsola van, így 5 dkg kalácsban $\frac{5 \cdot 52}{100} = 2.6$ mazsola van. Így $\xi \sim \text{Pois}(\lambda = 2.6)$.
- Legyen $p_0 \doteq \mathbb{P}(\xi = 0)$. Ekkor $p_0 = e^{-2.6}$.
- Azt az $n \in \mathbb{Z}_+$ számot keressük, amelyre $1 - (1 - p_0)^n \geq 0.92$.
- A kapott exponenciális egyenlőtlenséget megoldva kapjuk, hogy $n \geq \frac{\ln(0.08)}{\ln(1 - e^{-2.6})} = 32.7266$, tehát legalább 33 db süteményt kell kivenni.

Folytonos valószínűségi változók

Folytonos valószínűségi változók

Folytonos valószínűségi változók

Egy ξ valószínűségi változót folytonosnak nevezünk, ha létezik hozzá olyan $f_\xi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ függvény, amellyel

Folytonos valószínűségi változók

Egy ξ valószínűségi változót folytonosnak nevezünk, ha létezik hozzá olyan $f_\xi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ függvény, amellyel

$$\mathbb{F}_\xi(x) = \int_{-\infty}^x f_\xi(t) dt \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Folytonos valószínűségi változók

Egy ξ valószínűségi változót folytonosnak nevezünk, ha létezik hozzá olyan $f_\xi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ függvény, amellyel

$$\mathbb{F}_\xi(x) = \int_{-\infty}^x f_\xi(t) dt \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Az f_ξ függvényt a ξ valószínűségi változó **sűrűségfüggvényének** nevezzük.

A sűrűségfüggvény tulajdonságai

A sűrűségfüggvény tulajdonságai

Ha az f_ξ függvény a ξ abszolút folytonos valószínűségi változó sűrűségfüggvénye, akkor az f_ξ függvény rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

A sűrűségfüggvény tulajdonságai

Ha az f_ξ függvény a ξ abszolút folytonos valószínűségi változó sűrűségfüggvénye, akkor az f_ξ függvény rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

- 1 Nemnegatív, azaz $f_\xi(x) \geq 0$ minden $x \in \mathbb{R}$ esetén;

A sűrűségfüggvény tulajdonságai

Ha az f_ξ függvény a ξ abszolút folytonos valószínűségi változó sűrűségfüggvénye, akkor az f_ξ függvény rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

- 1 Nemnegatív, azaz $f_\xi(x) \geq 0$ minden $x \in \mathbb{R}$ esetén;
- 2 $\int_{-\infty}^{+\infty} f_\xi(t) dt = 1$.

Érdemes megjegyezni, hogyha a ξ valószínűségi változót abszolút folytonos, akkor a sűrűségfüggvény az eloszlásfüggvényből

$$f_{\xi}(x) = \mathbb{F}'_{\xi}(x) \quad (x \in \mathbb{R})$$

módon számolható.

Intervallumba esés valószínűsége

Intervallumba esés valószínűsége

Ha ξ egy abszolút folytonos valószínűségi változó,
 $-\infty \leq a < b \leq +\infty$, akkor

$$\mathbb{P}(\xi \in (a, b)) = \int_a^b f_\xi(x) dx = \mathbb{F}_\xi(b) - \mathbb{F}_\xi(a).$$

Intervallumba esés valószínűsége

Ha ξ egy abszolút folytonos valószínűségi változó,
 $-\infty \leq a < b \leq +\infty$, akkor

$$\mathbb{P}(\xi \in (a, b)) = \int_a^b f_\xi(x) dx = \mathbb{F}_\xi(b) - \mathbb{F}_\xi(a).$$

Ez a formula nem érzékeny arra, hogy az intervallum végpontjai hozzátartoznak, vagy nem tartoznak hozzá az intervallumhoz.

Folytonos valószínűségi változó várható értéke

Folytonos valószínűségi változó várható értéke

A ξ folytonos valószínűségi változó várható értékét

Folytonos valószínűségi változó várható értéke

A ξ folytonos valószínűségi változó várható értékét

$$\mathbb{E}(\xi) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} x f_{\xi}(x) dx$$

Folytonos valószínűségi változó várható értéke

A ξ folytonos valószínűségi változó várható értékét

$$\mathbb{E}(\xi) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} x f_{\xi}(x) dx$$

módon definiáljuk, amennyiben az $\int_{-\infty}^{+\infty} |x| f_{\xi}(x) dx$ integrál létezik és véges.

A transzformáció formula

A transzformációs formula

Folytonos valószínűségi változók esetén is érvényes a transzformációs formula, mely szerint az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték

A transzformációs formula

Folytonos valószínűségi változók esetén is érvényes a transzformációs formula, mely szerint az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték

$$\mathbb{E}(g(\xi)) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} g(x) f_{\xi}(x) dx$$

A transzformációs formula

Folytonos valószínűségi változók esetén is érvényes a transzformációs formula, mely szerint az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték

$$\mathbb{E}(g(\xi)) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} g(x) f_{\xi}(x) dx$$

módon számolható, ha a $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egy elég jó függvény, és az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték létezik.

A transzformációs formula

Folytonos valószínűségi változók esetén is érvényes a transzformációs formula, mely szerint az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték

$$\mathbb{E}(g(\xi)) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} g(x) f_{\xi}(x) dx$$

módon számolható, ha a $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egy elég jó függvény, és az $\mathbb{E}(g(\xi))$ várható érték létezik.

Például $g(x) = x^2$ speciális esetben kapjuk, hogy

$$\mathbb{E}(\xi^2) \doteq \int_{-\infty}^{+\infty} x^2 f_{\xi}(x) dx.$$

Valószínűségi változó mediánja

A medián

Egy ξ valószínűségi változó **mediánjának** nevezünk egy olyan μ számot, amelyre

$$\mathbb{P}(\xi < \mu) \leq \frac{1}{2}, \quad \mathbb{P}(\xi > \mu) \leq \frac{1}{2}.$$

A medián tulajdonságai

A medián tulajdonságai

Legyen ξ egy tetszőleges valószínűségi változó. Ekkor teljesülnek a következők.

A medián tulajdonságai

Legyen ξ egy tetszőleges valószínűségi változó. Ekkor teljesülnek a következők.

- 1 A medián mindig létezik, de nem feltétlenül egyértelmű;

A medián tulajdonságai

Legyen ξ egy tetszőleges valószínűségi változó. Ekkor teljesülnek a következők.

- 1 A medián mindig létezik, de nem feltétlenül egyértelmű;
- 2 Ha a μ egy olyan szám, amelyre $\mathbb{F}_\xi(\mu) = \frac{1}{2}$, akkor a μ egy mediánja a ξ -nek. Abszolút folytonos esetben a megfordítás is igaz;

A medián tulajdonságai

Legyen ξ egy tetszőleges valószínűségi változó. Ekkor teljesülnek a következők.

- 1 A medián mindig létezik, de nem feltétlenül egyértelmű;
- 2 Ha a μ egy olyan szám, amelyre $\mathbb{F}_\xi(\mu) = \frac{1}{2}$, akkor a μ egy mediánja a ξ -nek. Abszolút folytonos esetben a megfordítás is igaz;
- 3 Ha ξ egy folytonos valószínűségi változó, akkor μ pontosan akkor mediánja ξ -nek, ha μ -tól jobbra és balra a sűrűségfüggvény alatti terület megegyezik.

5. Feladat.

5. Feladat. *A ξ folytonos valószínűségi változó eloszlásfüggvénye*

5. Feladat. A ξ folytonos valószínűségi változó eloszlásfüggvénye

$$F(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ A(3.4x^2 + 6.2x), & \text{ha } 0 < x \leq 6; \\ 1, & \text{ha } 6 < x. \end{cases}$$

5. Feladat. A ξ folytonos valószínűségi változó eloszlásfüggvénye

$$F(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ A(3.4x^2 + 6.2x), & \text{ha } 0 < x \leq 6; \\ 1, & \text{ha } 6 < x. \end{cases}$$

Határozza meg $E(29\xi - 486)$ értékét!

5. Megoldás.

5. Megoldás. Mivel a ξ valószínűségi változó folytonos, így $\mathbb{F}_\xi$ folytonos. Az $\mathbb{F}_\xi$ szakaszonként folytonos, így csak azt kell biztosítani, hogy az $\mathbb{F}_\xi$ ívei folytonosan csatlakozzanak. Ehhez elegendő, hogy

$$\mathbb{F}(6) = A(3.4 \cdot 6^2 + 6.2 \cdot 6) = 1,$$

ahonnan kapjuk, hogy $A = \frac{1}{159.6}$.

5. Megoldás. Mivel a ξ valószínűségi változó folytonos, így $\mathbb{F}_\xi$ folytonos. Az $\mathbb{F}_\xi$ szakaszonként folytonos, így csak azt kell biztosítani, hogy az $\mathbb{F}_\xi$ ívei folytonosan csatlakozzanak. Ehhez elegendő, hogy

$$\mathbb{F}(6) = A(3.4 \cdot 6^2 + 6.2 \cdot 6) = 1,$$

ahonnan kapjuk, hogy $A = \frac{1}{159.6}$.

A ξ sűrűségfüggvénye:

$$f_\xi(x) = \begin{cases} \frac{1}{159,6}(6.8x + 6, 2), & \text{ha } x \in]0, 6] \\ 0 & \text{egyébként.} \end{cases}$$

A ξ várható értéke:

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= \int_0^6 x \frac{1}{159.6} (6.8x + 6.2) dx = \frac{1}{159.6} \int_0^6 (6.8x^2 + 6.2x) dx = \\ &= \frac{1}{159.6} \left[\frac{6.8x^3}{3} + \frac{6.2x^2}{2} \right]_{x=0}^{x=6} = \frac{1}{159.6} \left(\frac{6.8 \cdot 6^3}{3} + \frac{6.2 \cdot 6^2}{2} \right) = \frac{501}{133}.\end{aligned}$$

A ξ várható értéke:

$$\begin{aligned}\mathbb{E}(\xi) &= \int_0^6 x \frac{1}{159.6} (6.8x + 6.2) dx = \frac{1}{159.6} \int_0^6 (6.8x^2 + 6.2x) dx = \\ &= \frac{1}{159.6} \left[\frac{6.8x^3}{3} + \frac{6.2x^2}{2} \right]_{x=0}^{x=6} = \frac{1}{159.6} \left(\frac{6.8 \cdot 6^3}{3} + \frac{6.2 \cdot 6^2}{2} \right) = \frac{501}{133}.\end{aligned}$$

Így

$$\mathbb{E}(29\xi - 486) = 29\mathbb{E}(\xi) - 486 = 29 \cdot \frac{501}{133} - 486 = -376.4594.$$

6. Feladat.

6. Feladat. *A ξ valószínűségi változó sűrűségfüggvénye*

6. Feladat. A ξ valószínűségi változó sűrűségfüggvénye

$$f(x) = \begin{cases} 1.4x^3, & \text{ha } 0 < x \leq B; \\ 0, & \text{egyébként.} \end{cases}$$

6. Feladat. A ξ valószínűségi változó sűrűségfüggvénye

$$f(x) = \begin{cases} 1.4x^3, & \text{ha } 0 < x \leq B; \\ 0, & \text{egyébként.} \end{cases}$$

Határozza meg $P(\xi > E(\xi))$ valószínűségét!

7. Megoldás.

7. Megoldás.

Először meghatározzuk a B értékét.

7. Megoldás.

Először meghatározzuk a B értékét.

Mivel $\int_{-\infty}^{+\infty} f(x)dx = 1$ így kapjuk, hogy

$$1 = \int_0^B 1.4x^3 dx = 1.4 \int_0^B x^3 dx = 1.4 \left[\frac{x^4}{4} \right]_{x=0}^{x=B} = 1.4 \frac{B^4}{4}.$$

$$\text{Így } B = \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}.$$

7. Megoldás.

Először meghatározzuk a B értékét.

Mivel $\int_{-\infty}^{+\infty} f(x)dx = 1$ így kapjuk, hogy

$$1 = \int_0^B 1.4x^3 dx = 1.4 \int_0^B x^3 dx = 1.4 \left[\frac{x^4}{4} \right]_{x=0}^{x=B} = 1.4 \frac{B^4}{4}.$$

$$\text{Így } B = \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}.$$

A ξ várható értéke:

7. Megoldás.

Először meghatározzuk a B értékét.

Mivel $\int_{-\infty}^{+\infty} f(x)dx = 1$ így kapjuk, hogy

$$1 = \int_0^B 1.4x^3 dx = 1.4 \int_0^B x^3 dx = 1.4 \left[\frac{x^4}{4} \right]_{x=0}^{x=B} = 1.4 \frac{B^4}{4}.$$

$$\text{Így } B = \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}.$$

A ξ várható értéke:

$$\begin{aligned} \mathbb{E}(\xi) &= \int_0^B x \cdot 1.4x^3 dx = 1.4 \int_0^B x^4 dx = 1.4 \left[\frac{x^5}{5} \right]_{x=0}^{x=\sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}} = \\ &= \frac{1.4}{5} \left(\sqrt[4]{\frac{4}{1.4}} \right)^5 = \frac{4}{5} \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}. \end{aligned}$$

A keresett valószínűség:

A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi > \mathbb{E}(\xi)) &= 1.4 \int_{\mathbb{E}(\xi)}^B x^3 dx = 1.4 \left[\frac{x^4}{4} \right]_{x=\frac{4}{5} \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}}^{x=\sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}} = \frac{1.4}{4} \left[x^4 \right]_{x=\frac{4}{5} \sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}}^{x=\sqrt[4]{\frac{4}{1.4}}} \\ &= \frac{1.4}{4} \left(\frac{4}{1.4} - \frac{4}{1.4} \left(\frac{4}{5} \right)^4 \right) = 1 - \left(\frac{4}{5} \right)^4 = \frac{369}{625} = 0.5904.\end{aligned}$$

Vége az V. órának

VI. óra

Nevezetes folytonos valószínűségi változók

Nevezetes folytonos valószínűségi változók

Az alábbi nevezetes abszolút folytonos valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

Nevezetes folytonos valószínűségi változók

Az alábbi nevezetes abszolút folytonos valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Egyenletes;

Nevezetes folytonos valószínűségi változók

Az alábbi nevezetes abszolút folytonos valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Egyenletes;
- 2 Exponenciális;

Nevezetes folytonos valószínűségi változók

Az alábbi nevezetes abszolút folytonos valószínűségi változókkal fogunk megismerkedni:

- 1 Egyenletes;
- 2 Exponenciális;
- 3 Normális.

1. Az egyenletes eloszlás

Az egyenletes eloszlás

Az egyenletes eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **egyenletes eloszlású** az $[a, b]$ intervallumon, ha a részintervallumba esés valószínűsége arányos a részintervallum hosszával.

Az egyenletes eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **egyenletes eloszlású** az $[a, b]$ intervallumon, ha a részintervallumba esés valószínűsége arányos a részintervallum hosszával.

Jele: $\xi \sim U(a, b)$.

Az egyenletes eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó **egyenletes eloszlású** az $[a, b]$ intervallumon, ha a részintervallumba esés valószínűsége arányos a részintervallum hosszával.

Jele: $\xi \sim U(a, b)$.

A ξ valószínűségi változó **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\mathbb{F}_{\xi}(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq a; \\ \frac{x - a}{b - a}, & \text{ha } x \in [a, b]; \\ 1, & \text{ha } x \geq b \end{cases}$$

$$f_{\xi}(x) = \begin{cases} \frac{1}{b - a}, & \text{ha } x \in [a, b]; \\ 0, & \text{ha } x \notin [a, b]. \end{cases}$$

A ξ valószínűségi változó **várható értéke** és **szórásnégyzete**:

$$\mathbb{E}(\xi) = \frac{a+b}{2}, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = \frac{(b-a)^2}{12}.$$

2. Az exponenciális eloszlás

Az exponenciális eloszlás

Az exponenciális eloszlás

Legyen $\lambda > 0$.

Az exponenciális eloszlás

Legyen $\lambda > 0$.

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó λ **paraméterű exponenciális eloszlású** valószínűségi változó, ha **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\mathbb{F}_{\xi}(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ 1 - e^{-\lambda x}, & \text{ha } x > 0; \end{cases}$$

$$f_{\xi}(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ \lambda e^{-\lambda x}, & \text{ha } x > 0. \end{cases}$$

Az exponenciális eloszlás

Legyen $\lambda > 0$.

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó λ **paraméterű exponenciális eloszlású** valószínűségi változó, ha **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$F_{\xi}(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ 1 - e^{-\lambda x}, & \text{ha } x > 0; \end{cases}$$

$$f_{\xi}(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x \leq 0; \\ \lambda e^{-\lambda x}, & \text{ha } x > 0. \end{cases}$$

Jele: $\xi \sim \text{Exp}(\lambda)$.

A ξ valószínűségi változó **várható értéke** és **szórásnégyzete**:

$$\mathbb{E}(\xi) = \frac{1}{\lambda}, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = \frac{1}{\lambda^2}.$$

Tulajdonságok

Tulajdonságok

Az exponenciális eloszlás rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

Tulajdonságok

Az exponenciális eloszlás rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

- 1 **Örökifjú tulajdonság:** Ha ξ exponenciális eloszlású valószínűségi változó, akkor

$$\mathbb{P}(\xi < s + t | \xi > s) = \mathbb{P}(\xi < t) \quad (s, t > 0).$$

Tulajdonságok

Az exponenciális eloszlás rendelkezik a következő tulajdonságokkal:

- 1 **Örökifjú tulajdonság:** Ha ξ exponenciális eloszlású valószínűségi változó, akkor

$$\mathbb{P}(\xi < s + t | \xi > s) = \mathbb{P}(\xi < t) \quad (s, t > 0).$$

- 2 **Poisson folyamat:** Ha időegység alatt bekövetkező események száma Poisson eloszlású valószínűségi változó, akkor két egymást követő bekövetkezés között eltelt idő exponenciális eloszlású ugyanazzal a λ paraméterrel.

3. A normális eloszlás

Standard normális eloszlás

Standard normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy az η valószínűségi változó **standard normális** (jele: $\eta \sim \mathcal{N}(0, 1)$), ha **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

Standard normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy az η valószínűségi változó **standard normális** (jele: $\eta \sim \mathcal{N}(0, 1)$), ha **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\Phi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^x e^{-\frac{t^2}{2}} dt \quad \varphi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{x^2}{2}}$$

tetszőleges $x \in \mathbb{R}$ esetén.

Standard normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy az η valószínűségi változó **standard normális** (jele: $\eta \sim \mathcal{N}(0, 1)$), ha **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\Phi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^x e^{-\frac{t^2}{2}} dt \quad \varphi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{x^2}{2}}$$

tetszőleges $x \in \mathbb{R}$ esetén.

A η standard normális valószínűségi változó **várható értéke** és **szórásnégyzete**:

$$\mathbb{E}(\xi) = 0, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = 1.$$

Normális eloszlás

Normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó normális eloszlású m és σ^2 paraméterekkel (jele: $\xi \sim \mathcal{N}(m, \sigma^2)$), ha az **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

Normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó normális eloszlású m és σ^2 paraméterekkel (jele: $\xi \sim \mathcal{N}(m, \sigma^2)$), ha az **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \int_{-\infty}^x e^{-\frac{(t-m)^2}{2\sigma^2}} dt \quad f_\xi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} e^{-\frac{(x-m)^2}{2\sigma^2}}$$

tetszőleges $x \in$ esetén.

Normális eloszlás

Azt mondjuk, hogy a ξ valószínűségi változó normális eloszlású m és σ^2 paraméterekkel (jele: $\xi \sim \mathcal{N}(m, \sigma^2)$), ha az **eloszlás**, illetve **sűrűségfüggvénye**:

$$\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \int_{-\infty}^x e^{-\frac{(t-m)^2}{2\sigma^2}} dt \quad f_\xi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} e^{-\frac{(x-m)^2}{2\sigma^2}}$$

tetszőleges $x \in$ esetén.

Ekkor a ξ **várható értéke** és a **szórásnégyzete**:

$$\mathbb{E}(\xi) = m, \quad \mathbb{D}^2(\xi) = \sigma^2.$$

Tulajdonságok

Tulajdonságok

Két fontos tulajdonságot használunk a számolás során:

Tulajdonságok

Két fontos tulajdonságot használunk a számolás során:

- 1 **Standardizálás:** Ha $\xi \sim \mathcal{N}(m, \sigma^2)$, akkor
$$\eta \doteq \frac{\xi - m}{\sigma} \sim \mathcal{N}(0, 1).$$

Tulajdonságok

Két fontos tulajdonságot használunk a számolás során:

- 1 **Standardizálás:** Ha $\xi \sim \mathcal{N}(m, \sigma^2)$, akkor $\eta \doteq \frac{\xi - m}{\sigma} \sim \mathcal{N}(0, 1)$.
- 2 $\Phi(-x) = 1 - \Phi(x)$ minden $x \in \mathbb{R}$ esetén.

1. Feladat.

1. Feladat. *Egy kör sugara egyenletes eloszlású a $(0, 1.4)$ intervallumban. Számítsa ki a kör területének, mint valószínűségi változónak a mediánját!*

1. Megoldás.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kör sugarát, η a kör területét. Ekkor $\eta = \xi^2\pi$, továbbá tudjuk, hogy $\xi \sim U(0, 1.4)$, így $\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{x}{1.4}$, ha $x \in (0, 1.4)$.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kör sugarát, η a kör területét. Ekkor $\eta = \xi^2\pi$, továbbá tudjuk, hogy $\xi \sim U(0, 1.4)$, így $\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{x}{1.4}$, ha $x \in (0, 1.4)$.

Az η mediánját keressük, amihez szükségünk van az η eloszlásfüggvényére.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kör sugarát, η a kör területét. Ekkor $\eta = \xi^2\pi$, továbbá tudjuk, hogy $\xi \sim U(0, 1.4)$, így $\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{x}{1.4}$, ha $x \in (0, 1.4)$.

Az η mediánját keressük, amihez szükségünk van az η eloszlásfüggvényére.

Az η eloszlásfüggvényének a meghatározásakor egyrészt felhasználjuk, hogy $\eta = \xi^2\pi \geq 0$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 0$, ha $x < 0$.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kör sugarát, η a kör területét. Ekkor $\eta = \xi^2\pi$, továbbá tudjuk, hogy $\xi \sim U(0, 1.4)$, így $\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{x}{1.4}$, ha $x \in (0, 1.4)$.

Az η mediánját keressük, amihez szükségünk van az η eloszlásfüggvényére.

Az η eloszlásfüggvényének a meghatározásakor egyrészt felhasználjuk, hogy $\eta = \xi^2\pi \geq 0$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 0$, ha $x < 0$.

Másrészt, $\xi \geq 0$, így $\sqrt{\xi^2} = |\xi| = \xi$.

1. Megoldás. Jelölje ξ a kör sugarát, η a kör területét. Ekkor $\eta = \xi^2\pi$, továbbá tudjuk, hogy $\xi \sim U(0, 1.4)$, így $\mathbb{F}_\xi(x) = \frac{x}{1.4}$, ha $x \in (0, 1.4)$.

Az η mediánját keressük, amihez szükségünk van az η eloszlásfüggvényére.

Az η eloszlásfüggvényének a meghatározásakor egyrészt felhasználjuk, hogy $\eta = \xi^2\pi \geq 0$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 0$, ha $x < 0$.

Másrészt, $\xi \geq 0$, így $\sqrt{\xi^2} = |\xi| = \xi$.

Azt is felhasználjuk, hogy

$$\mathbb{F}_\eta(x) = \mathbb{P}(\xi^2\pi < x) = \mathbb{P}\left(\xi < \sqrt{\frac{x}{\pi}}\right) = \mathbb{F}_\xi\left(\sqrt{\frac{x}{\pi}}\right).$$

Így kapjuk, hogy

$$\mathbb{F}_\eta(x) = \mathbb{F}_\xi\left(\sqrt{\frac{x}{\pi}}\right) = \begin{cases} 0 & \text{ha } x < 0, \\ \frac{\sqrt{x}}{1.4\sqrt{\pi}}, & \text{ha } 0 < \sqrt{\frac{x}{\pi}} < 1.4, \\ & \text{azaz } 0 < x < 1.96\pi, \\ 1 & \text{ha } 1.96\pi < x. \end{cases}$$

A μ medián értékének a meghatározásához az

$$\mathbb{F}_\eta(\mu) = \frac{1}{2}$$

egyenletet kell megoldanunk. Így kapjuk, hogy

$$\mathbb{F}_\eta(\mu) = \frac{\sqrt{\mu}}{1.4\sqrt{\pi}} = \frac{1}{2}, \quad \sqrt{\mu} = 0.7\sqrt{\pi}, \quad \mu = 0.49\pi.$$

2 Feladat.

2 Feladat. *Egy üzletbe átlag 29 vevő érkezik óránként és számuk Poisson-eloszlású: Mi a valószínűsége, hogy két egymás után érkező vevő érkezése között eltelik legalább 4.5 perc?*

2. Megoldás.

2. Megoldás. Az időegység 1 óra. Jelölje ξ az üzletbe óránként érkező vevők számát. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = \lambda = 29$, így $\xi \sim \text{Poiiss}(29)$.

2. Megoldás. Az időegység 1 óra. Jelölje ξ az üzletbe óránként érkező vevők számát. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = \lambda = 29$, így $\xi \sim \text{Pois}(29)$. Jelölje η a két vevő között eltelt időt órában mérve. Ekkor $\eta \sim \text{Exp}(\lambda = 29)$.

2. Megoldás. Az időegység 1 óra. Jelölje ξ az üzletbe óránként érkező vevők számát. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = \lambda = 29$, így $\xi \sim \text{Poiss}(29)$.
Jelölje η a két vevő között eltelt időt órában mérve. Ekkor $\eta \sim \text{Exp}(\lambda = 29)$.
A keresett valószínűség:

2. Megoldás. Az időegység 1 óra. Jelölje ξ az üzletbe óránként érkező vevők számát. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = \lambda = 29$, így $\xi \sim \text{Pois}(29)$. Jelölje η a két vevő között eltelt időt órában mérve. Ekkor $\eta \sim \text{Exp}(\lambda = 29)$. A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned}\mathbb{P}\left(\eta > \frac{4.5}{60}\right) &= 1 - \mathbb{P}\left(\eta < \frac{4.5}{60}\right) = 1 - \mathbb{F}_\eta\left(\frac{4.5}{60}\right) = \\ &= 1 - \left(1 - e^{-\frac{4.5 \cdot 29}{60}}\right) = e^{-\frac{4.5 \cdot 29}{60}} = 0.1136.\end{aligned}$$

3. Feladat.

3. Feladat. *A gépjárművezetői vizsgán a vizsga időtartama (percben mérve)*

$$f(x) = \begin{cases} 0, & \text{ha } x < 0; \\ 0.02e^{-0.02x}, & \text{egyébként.} \end{cases}$$

sűrűségfüggvényű valószínűségi változó. Az előttünk lévő már 13 perce vezet. Mi a valószínűsége, hogy 6 percen belül nem fejezi be a vizsgát?

3. Megoldás.

3. Megoldás. Jelölje ξ a vizsga időtartamát percben mérve, ekkor $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = 0.02)$.

3. Megoldás. Jelölje ξ a vizsga időtartamát percben mérve, ekkor $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = 0.02)$.
A számolás során felhasználjuk az **exponenciális eloszlás örökifjú tulajdonságát**, mely szerint:

$$\mathbb{P}(\xi < s + t | \xi > s) = \mathbb{P}(\xi < t) \quad (s, t > 0).$$

3. Megoldás. Jelölje ξ a vizsga időtartamát percben mérve, ekkor $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = 0.02)$.

A számolás során felhasználjuk az **exponenciális eloszlás örökifjú tulajdonságát**, mely szerint:

$$\mathbb{P}(\xi < s + t | \xi > s) = \mathbb{P}(\xi < t) \quad (s, t > 0).$$

A keresett valószínűség:

3. Megoldás. Jelölje ξ a vizsga időtartamát percben mérve, ekkor $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = 0.02)$.

A számolás során felhasználjuk az **exponenciális eloszlás örökifjú tulajdonságát**, mely szerint:

$$\mathbb{P}(\xi < s + t | \xi > s) = \mathbb{P}(\xi < t) \quad (s, t > 0).$$

A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(\xi > 6 + 13 | \xi > 13) &= 1 - \mathbb{P}(\xi < 6 + 13 | \xi > 13) = \\ &= 1 - \mathbb{P}(\xi < 6) = 1 - F_{\xi}(6) = 1 - (1 - e^{-0.02 \cdot 6}) = e^{-0.02 \cdot 6} = 0.8869. \end{aligned}$$

4. Feladat.

4. Feladat. *Annak a valószínűsége, hogy egy benzinkútnál 5 percnél többet kell várakozni a tapasztalatok szerint 0.22. A várakozási időt exponenciális eloszlásúnak feltételezve, mi annak a valószínűsége, hogy 6 percnél kevesebbet kell várakozni?*

4. Megoldás.

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).
A λ paraméter meghatározása:

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).
A λ paraméter meghatározása:

$$0.22 = \mathbb{P}(\eta \geq 5) = 1 - \mathbb{P}(\eta < 5) = 1 - \mathbb{F}_\eta(5) = 1 - (1 - e^{-\lambda \cdot 5}) = e^{-5\lambda},$$

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).

A λ paraméter meghatározása:

$$0.22 = \mathbb{P}(\eta \geq 5) = 1 - \mathbb{P}(\eta < 5) = 1 - \mathbb{F}_\eta(5) = 1 - (1 - e^{-\lambda \cdot 5}) = e^{-5\lambda},$$

amiből kapjuk, hogy $-5\lambda = \ln(0.22)$, azaz $\lambda = \frac{\ln(0.22)}{-5}$.

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).

A λ paraméter meghatározása:

$$0.22 = \mathbb{P}(\eta \geq 5) = 1 - \mathbb{P}(\eta < 5) = 1 - \mathbb{F}_\eta(5) = 1 - (1 - e^{-\lambda \cdot 5}) = e^{-5\lambda},$$

amiből kapjuk, hogy $-5\lambda = \ln(0.22)$, azaz $\lambda = \frac{\ln(0.22)}{-5}$.

A keresett valószínűség:

4. Megoldás. Jelölje η a várakozási időt percben mérve. Mivel $\eta \sim \text{Exp}(\lambda)$, így $\mathbb{F}_\eta(x) = 1 - e^{-\lambda x}$ ($x > 0$).

A λ paraméter meghatározása:

$$0.22 = \mathbb{P}(\eta \geq 5) = 1 - \mathbb{P}(\eta < 5) = 1 - \mathbb{F}_\eta(5) = 1 - (1 - e^{-\lambda \cdot 5}) = e^{-5\lambda},$$

amiből kapjuk, hogy $-5\lambda = \ln(0.22)$, azaz $\lambda = \frac{\ln(0.22)}{-5}$.

A keresett valószínűség:

$$\mathbb{P}(\eta < 6) = \mathbb{F}_\eta(6) = 1 - e^{-\lambda \cdot 6} = 1 - e^{\frac{6 \cdot \ln(0.22)}{5}} = 0.8375.$$

5. Feladat.

5. Feladat. *Egy csiga életének hossza exponenciális eloszlású valószínűségi változó 1.48 év várható értékkel. Mi a valószínűsége, hogy kedvenc csigánk életének harmadik évében pusztul el?*

5. Megoldás.

5. Megoldás. Jelölje ξ a csiga élettartalmát években mérve. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = 1.48 = \frac{1}{\lambda}$, így $\lambda = \frac{1}{1.48}$ és $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = \frac{1}{1.48})$.

5. Megoldás. Jelölje ξ a csiga élettartalmát években mérve. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = 1.48 = \frac{1}{\lambda}$, így $\lambda = \frac{1}{1.48}$ és $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = \frac{1}{1.48})$.
A keresett valószínűség:

5. Megoldás. Jelölje ξ a csiga élettartalmát években mérve. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = 1.48 = \frac{1}{\lambda}$, így $\lambda = \frac{1}{1.48}$ és $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = \frac{1}{1.48})$.
A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(2 < \xi < 3) &= \mathbb{P}(\xi < 3) - \mathbb{P}(\xi < 2) = \mathbb{F}_{\xi}(3) - \mathbb{F}_{\xi}(2) = \\ &= (1 - e^{-\frac{3}{1.48}}) - (1 - e^{-\frac{2}{1.48}}) = e^{-\frac{2}{1.48}} - e^{-\frac{3}{1.48}} = 0.1272.\end{aligned}$$

5. Megoldás. Jelölje ξ a csiga élettartalmát években mérve. Mivel $\mathbb{E}(\xi) = 1.48 = \frac{1}{\lambda}$, így $\lambda = \frac{1}{1.48}$ és $\xi \sim \text{Exp}(\lambda = \frac{1}{1.48})$.
A keresett valószínűség:

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(2 < \xi < 3) &= \mathbb{P}(\xi < 3) - \mathbb{P}(\xi < 2) = \mathbb{F}_{\xi}(3) - \mathbb{F}_{\xi}(2) = \\ &= (1 - e^{-\frac{3}{1.48}}) - (1 - e^{-\frac{2}{1.48}}) = e^{-\frac{2}{1.48}} - e^{-\frac{3}{1.48}} = 0.1272.\end{aligned}$$

6. Feladat.

6. Feladat. *Egy csomagológép 1 kilogrammos zacskókat tölt. A zacskóba töltött cukor mennyisége normális eloszlású valószínűségi változó 1 kg várható értékkel és 0.031 kg szórással. A zacskó súlyra nézve első osztályú, ha a súlya 0.95 kg és 1.05 kg közé esik. Mi a valószínűsége, hogy két véletlenül kiválasztott zacskó közül*

a. legalább az egyik első osztályú?

b. legfeljebb az egyik első osztályú?

legalább az egyik első osztályú?

6. Megoldás. Jelölje ξ a zacskóba töltött cukorka mennyiségét. Tudjuk, hogy $\xi \sim \mathcal{N}(m = 1\sigma^2 = 0.031^2)$. Ekkor standardizálással kapjuk, hogy

6. Megoldás. Jelölje ξ a zacskóba töltött cukorka mennyiségét. Tudjuk, hogy $\xi \sim \mathcal{N}(m = 1, \sigma^2 = 0.031^2)$. Ekkor standardizálással kapjuk, hogy

$$\begin{aligned} p &= \mathbb{P}(0.95 \leq \xi < 1.05) = \mathbb{P}\left(\frac{0.95 - 1}{0.031} \leq \eta < \frac{1.05 - 1}{0.031}\right) = \\ &= \Phi(1.6129) - \Phi(-1.6129) = 2\Phi(1.6129) - 1 = 2 \cdot 0.9463 - 1 = 0.8926. \end{aligned}$$

A feladat befejezéséhez két megoldást is adunk. Az első megoldás esetén bevezetünk két eseményt. Legyen A az az esemény, hogy az első zsákocskas első osztályú, B az, hogy a második zsákocskas első osztályú. ezekkel a jelölésekkel kapjuk, hogy

A feladat befejezéséhez két megoldást is adunk. Az első megoldás esetén bevezetünk két eseményt. Legyen A az az esemény, hogy az első zsákocská első osztályú, B az, hogy a második zsákocská első osztályú. ezekkel a jelölésekkel kapjuk, hogy

a. (a szita formula) alkalmazásával kapjuk, hogy

A feladat befejezéséhez két megoldást is adunk. Az első megoldás esetén bevezetünk két eseményt. Legyen A az az esemény, hogy az első zsákocská első osztályú, B az, hogy a második zsákocská első osztályú. ezekkel a jelölésekkel kapjuk, hogy

a. (a szita formula) alkalmazásával kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\text{ legalább az egyik első osztályú }) &= \\ &= \mathbb{P}(A \cup B) = \mathbb{P}(A) + \mathbb{P}(B) - \mathbb{P}(A \cap B) = \\ &= 2\mathbb{P}(A) - \mathbb{P}(A)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

A feladat befejezéséhez két megoldást is adunk. Az első megoldás esetén bevezetünk két eseményt. Legyen A az az esemény, hogy az első zsákocska első osztályú, B az, hogy a második zsákocska első osztályú. ezekkel a jelölésekkel kapjuk, hogy

a. (a szita formula) alkalmazásával kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\text{ legalább az egyik első osztályú }) &= \\ &= \mathbb{P}(A \cup B) = \mathbb{P}(A) + \mathbb{P}(B) - \mathbb{P}(A \cap B) = \\ &= 2\mathbb{P}(A) - \mathbb{P}(A)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

b. (a komplementer esemény valószínűségére vonatkozó összefüggés) alapján kapjuk, hogy

A feladat befejezéséhez két megoldást is adunk. Az első megoldás esetén bevezetünk két eseményt. Legyen A az az esemény, hogy az első zsákocská első osztályú, B az, hogy a második zsákocská első osztályú. ezekkel a jelölésekkel kapjuk, hogy

a. (a szita formula) alkalmazásával kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\text{ legalább az egyik első osztályú }) &= \\ &= \mathbb{P}(A \cup B) = \mathbb{P}(A) + \mathbb{P}(B) - \mathbb{P}(A \cap B) = \\ &= 2\mathbb{P}(A) - \mathbb{P}(A)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

b. (a komplementer esemény valószínűségére vonatkozó összefüggés) alapján kapjuk, hogy

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\text{ legfeljebb az egyik első osztályú }) &= \\ &= 1 - \mathbb{P}(A \cap B) = 1 - \mathbb{P}(A)\mathbb{P}(B) = 1 - \mathbb{P}(A)^2 = \\ &= 1 - p^2 = 0.2033\end{aligned}$$

Mo.II.:

Mo.II.:

Mint azt látni fogjuk, ez a megoldás is az elsővel egyező megoldást ad. Az első megoldás során sikeresen kiszámoltuk a p valószínűséget, amely annak az eseménynek a valószínűsége, hogy egy zsákocska első osztályú. Most bevezetjük a ξ valószínűségi változót, amely ezúttal azt figyeli, hogy a kiválasztott két zsákocska közül hány zsákocska első osztályú. Ha sok zsákocska közül választunk, akkor teljesülnek azok a feltételek, amelyeket az első megoldás során hallgatólagosan feltételeztünk, nevezetesen, hogy $\mathbb{P}(A) = \mathbb{P}(B)$; és az A és B események függetlenek. Ekkor $\xi \sim B(n = 2, p = 0.8926)$. Ezekkel a jelölésekkel

a. Annak a valószínűsége, hogy legalább az egyik zsákocská első osztályú

a. Annak a valószínűsége, hogy legalább az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 1) &= 1 - p_0 = 1 - \left(\binom{2}{0} p^0 (1-p)^2 \right) = \\ &= 1 - (1-p)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

a. Annak a valószínűsége, hogy legalább az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 1) &= 1 - p_0 = 1 - \left(\binom{2}{0} p^0 (1-p)^2 \right) = \\ &= 1 - (1-p)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

b. Annak a valószínűsége, hogy legfeljebb az egyik zsákocska első osztályú

a. Annak a valószínűsége, hogy legalább az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 1) &= 1 - p_0 = 1 - \left(\binom{2}{0} p^0 (1-p)^2 \right) = \\ &= 1 - (1-p)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

b. Annak a valószínűsége, hogy legfeljebb az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \leq 1) &= 1 - p_2 = 1 - \left(\binom{2}{2} p^2 (1-p)^0 \right) = \\ &= 1 - p^2 = 0.2033.\end{aligned}$$

a. Annak a valószínűsége, hogy legalább az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \geq 1) &= 1 - p_0 = 1 - \left(\binom{2}{0} p^0 (1-p)^2 \right) = \\ &= 1 - (1-p)^2 = 2p - p^2 = 0.9885.\end{aligned}$$

b. Annak a valószínűsége, hogy legfeljebb az egyik zsákocska első osztályú

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(\xi \leq 1) &= 1 - p_2 = 1 - \left(\binom{2}{2} p^2 (1-p)^0 \right) = \\ &= 1 - p^2 = 0.2033.\end{aligned}$$

Megnyugtató módon a második megoldás az elsővel egyező eredményt ad.

7. Feladat.

7. Feladat. *Hengeres alkatrészeket gyártunk. Az átmérő 16 mm várható értékű és 0.007 mm szórású normális eloszlású valószínűségi változó, míg a hossz 75 mm várható értékű és 0.05 mm szórású normális eloszlású valószínűségi változó. Egy alkatrész átmérőre jó, ha az átmérő a (15.986, 16.021) intervallumba esik. Egy alkatrész hosszra jó, ha a hossz a (74.95, 75.1) intervallumba esik. Egy alkatrész jó, ha átmérőre is és hosszra is jó. Átlagosan az alkatrészek hány százaléka lesz selejtes, ha egy alkatrész átmérője és hossza független egymástól?*

7. Megoldás.

7. Megoldás. *Jelölje ξ_1 az alkatrész átmérőjét, ξ_2 az alkatrész hosszát.*

7. Megoldás. Jelölje ξ_1 az alkatrész átmérőjét, ξ_2 az alkatrész hosszát.

Tudjuk, hogy $\xi_1 \sim \mathcal{N}(m = 16, \sigma^2 = 0.007^2)$,

$\xi_2 \sim \mathcal{N}(m = 75, \sigma^2 = 0.05^2)$, továbbá a ξ_1 és a ξ_2 valószínűségi változók függetlenek.

7. Megoldás. Jelölje ξ_1 az alkatrész átmérőjét, ξ_2 az alkatrész hosszát.

Tudjuk, hogy $\xi_1 \sim \mathcal{N}(m = 16, \sigma^2 = 0.007^2)$,

$\xi_2 \sim \mathcal{N}(m = 75, \sigma^2 = 0.05^2)$, továbbá a ξ_1 és a ξ_2 valószínűségi változók függetlenek.

Jelölje A azt az eseményt, hogy egy véletlenszerűen kiválasztott alkatrész jó. A feladat a $\mathbb{P}(\bar{A})$ valószínűség meghatározása.

7. Megoldás. Jelölje ξ_1 az alkatrész átmérőjét, ξ_2 az alkatrész hosszát.

Tudjuk, hogy $\xi_1 \sim \mathcal{N}(m = 16, \sigma^2 = 0.007^2)$,

$\xi_2 \sim \mathcal{N}(m = 75, \sigma^2 = 0.05^2)$, továbbá a ξ_1 és a ξ_2 valószínűségi változók függetlenek.

Jelölje A azt az eseményt, hogy egy véletlenszerűen kiválasztott alkatrész jó. A feladat a $\mathbb{P}(\bar{A})$ valószínűség meghatározása.

$$\begin{aligned} p &\doteq \mathbb{P}(A) = \mathbb{P}(15.986 < \xi_1 < 16.021, 74.95 < \xi_2 < 75.1) = \\ &= \mathbb{P}(15.986 < \xi_1 < 16.021) \mathbb{P}(74.95 < \xi_2 < 75.1) = \\ &= \mathbb{P}\left(\frac{15.986 - 16}{0.007} < \eta_1 < \frac{16.021 - 16}{0.007}\right) \\ &\quad \mathbb{P}\left(\frac{74.95 - 75}{0.05} < \eta_2 < \frac{75.1 - 75}{0.05}\right) = \\ &= (\Phi(3) - \Phi(-2))(\Phi(2) - \Phi(-1)) = (\Phi(3) + \Phi(2) - 1)(\Phi(2) + \Phi(1) - 1) = \\ &= (0.9987 + 0.9772 - 1)(0.9972 + 0.8413 - 1) = 0.9759 \cdot 0.8185 = 0.7988. \end{aligned}$$

Így a keresett valószínűség: $\mathbb{P}(\overline{A}) = 1 - p = 0.2012$, tehát az alkatrészek 20.12% lesz selejtes, ami elég sok.

Vége az VI. órának

Köszönöm a figyelmet!